

Tonga

**TU‘UTU‘UNI KI HE SINO‘I PA‘ANGA ‘A
TONGA KI HE FELIULIUAKI ‘O E ‘EA
2024**

TU'UTU'UNI KI HE SINO'I PA'ANGA 'A TONGA KI HE FELIULIUAKI 'O E 'EA 2024

Fokotu'utu'u 'o e Ngaahi Kupu

Ngaahi Tu'utu'uni

KONGA 1 - TALATEU	9
1 Hingoa Nounou.....	9
2 'Uhinga'i lea	9
KONGA II – NGAahi MAHU'INGA 'ULUAKI FAKAFONUA KI HE FELIULIUAKI 'O E 'EA	11
3 Pulusi 'a e Fanongonongo.....	11
KONGA III – PULE'I 'O E SINO'I PA'ANGA	12
4 Ngaahi fatongia 'o e Komiti Pule	12
5 Ngaahi tu'utu'uni tatakia.....	12
KONGA IV – TAKAI 'O E PA'ANGA POLOSEKI	13
6 Vaha'a taimi 'o e takai 'o e pa'anga poloseki.....	13
KONGA V – TALI 'A HONO FA'U 'O E PATISETI 'O E POLOKALAMA KI HE SINO'I PA'ANGA	13
7 Sekelitali ke ne fa'u ha patiseti 'o e polokalama ki he sino'i pa'anga.....	13
8 Komiti Pule ke ne tali hono fa'u 'o e patiseti 'o e polokalama ki he sino'i pa'anga.....	14
KONGA VI – NGAahi TOHI KOLE KE FAKAMO'ONI'I	15
9 Fakaafe ki ha ngaahi tohi kole ke fakamo'oni'i.....	15
10 Fakahu atu 'a e ngaahi tohi kole ke fakamo'oni'i.....	15

11	'Uluaki sivi 'o e faipau.....	16
12	Sivi ke fakahoko 'e he Komiti Tekinikale.....	16
13	Tu'utu'uni 'a e Komiti Pule	16
14	Makatu'unga ki he fakamo'oni'i.....	17
15	Fanongonongo 'o e ola.....	17
16	Tohi fakamo'oni 'o e fakamo'oni'i.....	17
17	Fakafo'ou 'o e Fakamo'oni'i.....	18
18	Fakata'e'aonga'i 'o e fakamo'oni'i.....	18

KONGA VII – NGAHI TOHI KOLE KI HE FAKAPA'ANGA 'O E POLOSEKI 18

19	Fakaafe ki he ngaahi tohi kole ki he fakapa'anga 'o e poloseki.....	18
20	Fakahu atu 'o e ngaahi tohi kole	19
21	Tohi kole ki he fakapa'anga 'o e poloseki	20
22	Ngaahi tu'utu'uni ki he tu'unga taau.....	20
23	Fakamahino pau 'o e ngaahi fiema'u fakalipooti	20
24	Ngaahi tu'utu'uni fakalahi	21
25	'Uluaki sivi 'o e faipau.....	21
26	Sivi mo fakatu'utu'unga 'e he Ngaahi Komiti 'a e ngaahi poloseki	21
27	Aofangatuku 'e he Komiti Pule 'a hono tali 'o e ngaahi poloseki	22
28	Makatu'unga ki hono sivi 'o e ngaahi tohi kole ki he fakapa'anga 'o e poloseki	23
29	Fanongonongo 'o e ngaahi ola	25

KONGA VIII – FAKAHOKO 'O E NGAHI POLOSEKI 25

30	Tohi kole poloseki kuo tali ke fakamo'oni hinga 'i ha Aleapau ki hono Fakahoko 'o e Poloseki.	25
31	Taha fakahoko poloseki ke ne fokotu'u ha 'ofisa pa'anga.....	26

KONGA IX – NGAHI FATONGIA FAKALIPOOTI 27

32	Ngaahi fatongia fakalipooti.....	27
33	Ngaahi lipooti fakapa'anga kehekehe	27
34	Ngaahi sipinga 'o e lipooti fakapa'anga.....	27
35	Kuo pau ke fanongonongo 'a e ngaahi fakatonutonu ki he ngaahi sipinga.	27
36	Ako ngau ki he ngaahi fiema'u fakalipooti	28

KONGA X – SIOFI, SIVI'I MO FAKAMO'ONI'I 28

37	Fokotu'u 'o ha Komiti Fakakolo	28
38	Siofi 'o e Poloseki 'e he Komiti Fakakolo	29
39	Siofi 'a e poloseki mo sivi'i 'e he Sekelitali	29

KONGA XI – FAKAKAKATO 'O HA POLOSEKI 29

40	Fakakakato 'o ha Poloseki.....	29
41	Vakai'i Faka'osi.....	30

42	Fakapapau'i 'o e fakakakato	31
----	-----------------------------------	----

**KONGA XII – TA'OFI FAKATAIMI, FAKANGATA PE FAKAFOKI 'O
E SINO'I PA'ANGA** **31**

43	Ngaahi Mafai 'o e Komiti Pule	31
44	Ngaahi Tu'utu'uni 'o e Komiti Pule	33

KONGA XIII – SEKELITALI MO E NGAahi KOMITI NGAUE **33**

45	Pule'i 'o e sino'i pa'anga poloseki.....	33
46	Pulusi 'o e ngaahi taumu'a 'inivesi fakalukufua mo e tu'utu'uni ngaue	34

KONGA XIV – VAHEVAHE 'A E FALE ALEA **34**

47	Minisitā Pa'anga ke fealea'aki.....	34
48	Makatu'unga ke fakakaukau'i.....	34
49	Sekelitali ke ne 'oatu ha ngaahi tohi ngaue 'e fiema'u	35

KONGA XV – PA'ANGA **35**

50	Ngaahi Koloa 'a e Sekelitali	35
51	Ngaahi 'ekitiviti mo e fakamole kuo fakangofua.....	35
52	Ngaahi 'ekitiviti mo e fakamole 'oku tapui ke ngaue'aki ki ai 'a e Sino'i Pa'anga.....	36
53	Tu'utu'uni 'o e ngaahi totongi fakataha 'a e Komiti Launga	37
54	Ko e fakatau ki he ngaahi poloseki	37
55	Tufaki 'o e pa'anga poloseki.....	38

KONGA XVI – KO E FOUNGA LAUNGA **38**

56	Fakahu atu 'o ha ngaahi launga	38
57	Makatu'unga ki he ngaahi tu'utu'uni 'a e Komiti Launga.....	39
58	Ngaahi launga ma'ama'a pe laulaunoa	39

KONGA XVII – VAHE'I 'O E KAU 'OFISA **39**

59	Kau 'ofisa kuo vahe'i ke tuku atu ha'anau la'ita	39
----	--	----

KONGA XVIII – NGAahi HIA **39**

60	'Oatu 'o e fakamatala loi pe fakamatala hala.....	39
61	'Ikai tauhi 'a e ngaahi lekooti	40
62	Ngaue hala'aki 'o e pa'anga poloseki pe ko e ngaahi naunau	40

KONGA XIX – NGAahi ME'A KEHEKEHE **40**

63	Ngaahi me'akehe Fakataimi	40
64	Ngaahi lekooti ke tauhi	41
65	Fakalalakaka 'o e taukei ngaue.....	41

66	To e vakai'i 'o e Lao, ngaahi tu'utu'uni pe Tohi Fakamatala ki he Ngaue'aki.....	42
TEPILE 1		44
VAHA'A TAIMI 'O E TAKAI 'A E POLOSEKI KI HE SINO'I PA'ANGA		44
TEPILE 2		47
FA'U 'O E PATISETI 'O E POLOKALAMA KI HE SINO'I PA'ANGA		47
TEPILE 3		49
FOOMU KOLE KE FAKAMO'ONI'I		49
TEPILE 4		54
FAKAMO'ONI HINGOA 'O E FAKAMO'ONI'I		54
TEPILE 5		55
TOHI FAKAMO'ONI FAKAFO'OU 'O E FAKAMO'ONI'I		55
TEPILE 6		56
TOHI KOLE KE FAKATA'E'AONGA'I 'A E FAKAMO'ONI'I		56
TEPILE 7		57
FAKATA'E'AONGA'I 'O E FAKAMO'ONI'I		57
TEPILE 8		58
FOOMU KOLE 'A E SINO'I PA'ANGA 'A TONGA KI HE FELIULIUAKI 'A E 'EA KI HE FAKAPA'ANGA 'O E POLOSEKI		58
TEPILE 9		64
LISI VAKAI'I KI HE FAKAHU ATU		64
TEPILE 10		65
FAKAMATALA NOUNOU KI HE FOUNGA KOLE TOHI		65
TEPILE 11		67
METULIKI FAKATU'UTU'UNGA		67

TEPILE 12	70
SIPINGA KI HE ALEPAU KI HONO TAHAFAKAHOKO 'O E POLOSEKI	70
TEPILE 13	72
NGAAHI SIPINGA LIPOOTI KI HE TAHA FAKAHOKO POLOSEKI	72
TEPILE 14	76
TOHI NGAUE HONO FAKAHOKO KAKATO	76
TEPILE 15	77
FOOMU LAUNGA	77
TEPILE 16	79
KAATI ID LA'ITA 'O E 'OFISA TALIUI	79

TU'UTU'UNI KI HE SINO'I PA'ANGA 'A TONGA KI HE FELIULIUAKI 'O E 'EA 2024

LAO KI HE SINO'I PA'ANGA 'A TONGA KI HE FELIULIUAKI 'O E 'EA 2021

'I hono ngaue'aki 'a e ngaahi mafai kuo foaki 'i he kupu 53 'o e Lao ki he Sino'i Pa'anga 'a Tonga ki he Feliuliuaki 'o e 'Ea 2021, 'oku fa'u ai 'e he Minisita 'oku ne tokangaekina 'a e feliuliuaki 'o e 'ea, 'i he loto ki ai 'a e Kapineti, 'a e Ngaahi Tu'utu'uni ko eni -

KONGA 1 - TALATEU

1 Hingoa Nounou

'E ui 'a e Ngaahi Tu'utu'uni ko 'eni ko e Tu'utu'uni ki he Sino'i Pa'anga 'a Tonga ki he Feliuliuaki 'o e 'Ea 2024.

2 'UHINGA'I LEA

- (1) Kuo pau ke ma'u 'e he ngaahi lea kuo faka'uhinga'i 'i he Lao pea ngaue'aki 'i he ngaahi tu'utu'uni ko eni 'a e 'uhinga tatau mo ia 'oku ha 'i he Lao.
- (2) 'I he ngaahi tu'utu'uni ni, tuku kehe ka 'i ai ha 'uhinga kehe 'i hono tu'unga, —
“Lao” 'oku 'uhinga ki he Lao ki he Sino'i Pa'anga 'a Tonga ki he Feliuliuaki 'o e 'Ea 2021;

“sino kuo fakamo'oni'i” ‘oku ‘uhinga ki ha sino ‘a ia kuo fakamo'oni'i ‘o fakatatau mo e ngaahi tu'utu'uni ko 'eni;

“ngaue” koe'uhi ko e ngaahi taumu'a 'o e ngaahi tu'utu'uni ni 'oku 'uhinga ki ha palani pau 'i loto 'i ha poloseki 'a ia 'oku ne tuku atu ha ola pea 'e ngofua ke 'uhinga ki ha ngaue pau kuo aleapau ki ai 'i loto 'i he ngaahi taumu'a 'o ha poloseki;

“tohi kole ke fakamo'oni'i” ‘oku ‘uhinga ki he tohi kole fakahoko ngaue fakamo'oni'i 'a ia kuo tuku atu 'i he Konga VI 'o e ngaahi tu'utu'uni ni;

“Palani Langa Fakalakalaka Fakakolo” ‘oku ‘uhinga ki he palani ki hono matu'uaki 'aki 'a e 'ea 'a ia kuo fa'u 'e he kolo pea lesisita 'i he Potungaue ki he Ngaahi Ngaue Fakalotofonua;

“aho” pe **“ngaahi aho”** koe'uhi ko e ngaahi taumu'a 'o e ngaahi tu'utu'uni ko 'eni 'oku 'uhinga ki he ngaahi aho ngaue;

“fanongonongo 'o e ngaahi mahu'inga 'uluaki fakafonua” koe'uhi ko e ngaahi taumu'a 'o e ngaahi tu'utu'uni ko 'eni 'oku 'uhinga ki hono fakaha 'e he Minisita 'i he kupu 7(1) 'o e Lao 'a e ngaahi mahu'inga 'uluaki fakafonua ki hono fakasi'isi'i mo e fakalelei ki he feliuliuaki 'o e 'ea;

“Talekita” ‘oku ‘uhinga ki he Talekita 'o e Va'a ki he Feliuliuaki 'o e 'Ea 'a ia kuo fokotu'u 'e he Minisita 'oku ne tokangaekina 'a e feliuliuaki 'o e 'ea;

“takai 'o e pa'anga poloseki” koe'uhi ko e ngaahi taumu'a 'o e ngaahi tu'utu'uni ko 'eni 'oku 'uhinga ki he kotoa 'o e takai 'o e Sino'i Pa'anga poloseki 'a Tonga ki he Feliuliuaki 'o e 'Ea 'a ia 'oku kamata 'i hono fakaha 'o e ngaahi mahu'inga fakafonua pea hokohoko atu 'o a'u ki ha vaha'a taimi 'o a'u ki he ta'u 'e 2, 'a ia 'oku kau ki ai 'a e –

- (a) fakaafe ki he ngaahi poloseki;
- (b) ngaue ki hono fili;
- (c) foaki 'o e ngaahi poloseki;
- (d) fakahoko 'o e poloseki; mo e
- (e) siofi mo vakai'i 'o e poloseki;

“Pule'anga” ‘oku ‘uhinga ki he Pule'anga 'o Tonga;

“kautaha 'a e Pule'anga” pe **“ngaahi kautaha 'a e Pule'anga”** ‘oku ‘uhinga ki ha 'ofisi, sino pe va'a ngāue 'a e Pule'anga 'o kehe ange mei ha Potungaue pe pisinisi 'a e pule'anga;

“fakafuofua uesia 'o e atakai” ‘oku ‘uhinga ki ha fakafuofua uesia 'o e 'ataakai 'a ia kuo fakahoko 'i he Lao ki he Fakafuofua Uesia 'o e 'Atakai (Vahe 21.04);

“Tohi Ngaue ki hono Fakakakato 'o e Poloseki” ‘oku ‘uhinga ki he tohi ngaue 'i he tu'utu'uni 42 'o fakamo'oni'i kuo kakato hono fakahoko 'o ha poloseki;

“**Minisita**” ‘oku ‘uhinga ki he Minisita ‘oku ne tokangaekina ‘a e feliuliuaki
‘o e ‘ea;

“**Potungaue**” ‘oku ‘uhinga ki he Potungaue ‘oku ne tokangaekina ‘a e
feliuliuaki ‘o e ‘ea;

“**Minisita Pa'anga**” ‘oku ‘uhinga ki he Minisita ‘oku ne tokangaekina
‘a e pa'anga;

“**Potungaue Pa'anga**” ‘oku ‘uhinga ki he Potungaue ‘oku ne tokangaekina
‘a e pa'anga;

“**polokalama**” ‘oku ‘uhinga ki ha kulupu ‘o ha ngaahi poloseki felalave‘i pe
ko ha ngaahi ngaue ‘o ha polokalamaa iiki ‘a ia kuo tali, fakapa'anga pea pule‘i
‘i ha founa ‘oku mauu ‘e ha sino kuo fakamo'oni‘i, hili hono ma'u ‘a e
fakangofua ‘a e Komiti Pule;

“**Ofisa Kolo**” ‘oku ‘uhinga ki ha ‘Ofisa Kolo kuo fili ‘i he Lao ki he Kau
‘Ofisa Fakavahefonua mo e Kau ‘Ofisa Kolo (Vahe 8.03); mo e

“**ngaahi komiti ngaue ‘o e Sino'i Pa'anga**” koe‘uhi ko e ngaahi taumu‘a ‘o e
ngaahi tu'utu'uni ni ‘oku ‘uhinga ki he Komiti Pule, Komiti Fokotu'utu'u
Fakafonua ki he Feliuliuaki ‘o e ‘Ea, Komiti Tekinikale, Komiti 'Inivesi,
Komiti Launga mo ha komiti ngaue kehe kuo fokotu'u ‘i he Lao.

KONGA II – NGAHI MAHU'INGA 'ULUAKI FAKAFONUA KI HE FELIULIUAKI 'O E 'EA

3 Pulusi 'a e Fanongonongo

- (1) Kuo pau ke pulusi ‘e he Sekelitali ‘a e fanongonongo ‘o e ngaahi mahu'inga
'uluaki fakafonua ki he feliuliuaki ‘o e ‘ea ‘a ia kuo fakahoko ‘e he Minisita ‘o
fakatatau mo e kupu 7 ‘o e Lao ‘i loto ‘i he ‘aho ‘e 7 hili hono fakahoko ‘a e
fanongonongo.
- (2) Kuo pau ke fakahoko ‘a hono pulusi ‘o e fanongonongo –
 - (a) ‘i ha letio ‘a ia ‘oku lahi faka'aonga‘i ‘e he kakai;
 - (b) ‘i ha nusipepa ‘oku lahi hono tufaki ‘i Tonga; pe
 - (c) ‘i he uepisaiti ‘a e Potungaue.
- (3) Ki he tu'unga ‘e ala lava, kuo pau ke pulusi ‘a e fanongonongo ‘i he lea faka-
Tonga mo e Faka-Pilitania fakatou'osi.

KONGA III – PULE'I 'O E SINO'I PA'ANGA

4 Ngaahi fatongia 'o e Komiti Pule

- (1) Kuo pau ke tali ui 'a e Komiti Pule ki he Kapineta koe'uhi ko hono pule'i 'o e Sino'i Pa'anga pea kuo pau ke fakapapau'i 'oku faitatau 'a e ngaahi founa ngaue ke pule'i 'aki 'a e Sino'i Pa'anga mo e Lao mo e ngaahi tu'utu'uni ko 'eni.
- (2) Kuo pau ke tokanga'i 'e he Komiti Pule –
 - (a) 'a e ngaahi ngafa mo e ngaahi fatongia kuo fokotu'u atu 'i he kupu 9 'o e Lao;
 - (b) hono tali 'o e poloseki 'a ia kuo fokotu'u atu 'i he Konga VII 'o e ngaahi tu'utu'uni ni; mo
 - (c) hono siofi 'o e ngaue 'a e Sekelitali pe Sekelitali Fakatahataha mo e ngaahi komiti ngaue 'o e Sino'i Pa'anga ke fakapapau'i 'a e faipau ki he Lao mo e ngaahi tu'utu'uni ni.
- (3) 'I he ngata'anga 'o e takai 'o e pa'anga poloseki taki taha, kuo pau ke teuteu'i pea 'oatu 'e he Komiti Pule ha lipooti ki he Kapineta 'o fekau'aki mo e ngaahi me'a ko 'eni –
 - (a) ko e lahi mo e natula 'o e ngaahi poloseki 'a ia na'e tali 'i he takai kuo toki 'osi;
 - (b) ko e pa'anga kuo foaki ki he taha fakahoko poloseki taki taha; mo e
 - (c) ngaahi ola 'oku 'amanaki ke hoko mo e pe ngaahi ola 'e hoko tonu, 'i he'enu felave'i mo e ngaahi 'uluaki mahu'inga fakafonua kuo fanongononga 'e he Minisita 'i he kupu 7 'o e Lao.

5 Ngaahi tu'utu'uni tataki

'I hono fakahoko hono ngaahi fatongia 'i he Lao, kuo pau ke fakakaukau'i 'e he Komiti Pule 'a e ngaahi tu'utu'uni tataki ko 'eni –

- (a) fakapapau'i 'oku –
 - (i) ngaue'aki 'a e Sino'i Pa'anga 'o fakatefito pe ki he ngaahi taumu'a kuo fakataumu'a ki ai 'i he Lao;
 - (ii) ngaue'aki 'e he Sekelitali mo e ngaahi komiti ngaue 'a e ngaahi tu'unga ma'olunga taha 'o e faitotonu mo 'ikai filifilimanako lolotonga 'a e takai 'o e pa'anga poloseki taki taha;
 - (iii) 'ata ki tu'a kakato 'a e kotoa 'o e ngaahi sino fekau'aki 'i he kotoa 'o e takai 'o e pa'anga poloseki taki taha;
 - (iv) 'i ai 'a e taliui tatau 'i he vaha'a 'o e Sekelitali, ngaahi komiti ngaue 'o e Sino'i Pa'anga mo e kau fakahoko poloseki; pea

- (v) 'i hono fakahoko 'o e ngaahi mafai, 'oku 'ikai ha fepakipaki 'a e kaunga 'i he kotoa 'o e ngaahi sino 'a ia kuo fokotu'u 'i he Lao, 'aki hono fokotu'u 'o ha ngaahi founa ke faka'ehi'ehi mei he hoko 'eni;
- (b) ko e fiema'u ke –
- (i) ngaue'aki ha ngaahi tu'unga pule'i totonu mo ha ngaahi fokotu'utu'u pule'i fakapa'anga 'oku malohi ke fakapapau'i 'a e fakalalakala mo e fa'u 'o e ngaahi fa'unga pule fakalotofonua; pea
- (ii) fakafaingofua 'a e fengaue'aki lelei mo e taha tokoni 'i loto 'i he tu'unga 'o e ngaahi fa'unga pule'i ki ha tokoni lahi ange, koe'uhi ke faka'ehi'ehi mei hono hiki tatau 'o e ngaahi fakamole; mo e
- (c) mahu'inga hono tanumaki 'o e ivi malava 'o e ni'ihi fakahoko poloseki mo e ngaahi tukui kolo fakafeitu'u ke fakapapau'i 'a e kau mai 'oku longomo'ui lolotonga 'a e kotoa 'o e takai 'o e pa'anga poloseki.

KONGA IV – TAKAI 'O E PA'ANGA POLOSEKI

6 Vaha'a taimi 'o e takai 'o e pa'anga poloseki

- (1) 'I he kamata'anga 'o e takai 'o e pa'anga poloseki, kuo pau ke fokotu'u atu 'e he Sekelitali ha ngaahi 'aho fakataha ma'ae ngaahi komiti ngaue 'o e Sino'i Pa'anga ki he ta'u fakatohimahina taki taha, ke faipau ki he ngaahi tu'utu'uni 'o e Lao.
- (2) Neongo 'a e ngofua ke kehekehe si'i 'a e fakahokohoko 'o e ngaahi me'a 'i loto 'i ha takai 'o e pa'anga poloseki 'i he ta'u fakatohimahina taki taha, kuo pau ke fakapapau'i 'e he Sekelitali 'oku muimui 'a e vaha'a taimi 'o e takai 'o e pa'anga poloseki ki he fa'unga kuo fokotu'u atu 'i he Tepile 1.

KONGA V – TALI 'A HONO FA'U 'O E PATISETI 'O E POLOKALAMA KI HE SINO'I PA'ANGA

7 Sekelitali ke ne fa'u ha patiseti 'o e polokalama ki he sino'i pa'anga

- (1) Ko e Sekelitali, 'i he fealea'aki mo e Talekita, kuo pau ke ne tokangaekina hono fa'u 'o e patiseti 'o e polokalama ki he sino'i pa'anga 'a ia kuo pau ke ne a'usia 'a e ngaahi mahu'inga 'uluaki fakafonua ki he feliuliuaki 'o e 'ea 'a ia kuo fanongonongo 'e he Minisita 'i he kupu 7 'o e Lao.
- (2) Kuo pau ke vahe'i 'e he patiseti ki he polokalama 'o e sino'i pa'anga ha pa'anga ki he ngaahi mahu'inga 'uluaki ki he feliuliuaki 'o e 'ea 'a ia kuo fakamahino pau pe ngaahi 'elia tefito 'i he fotunga kuo tu'utu'uni 'i he Tepile 2.

- (3) Kuo pau ke kau 'i he Sino'i Pa'anga kuo vahe'i ki ha 'elia tefito ha polokalama kuo sila'i 'o fakamalumu ai ha poloseki 'e taha pe lahi ange 'a ia kuo tuku atu 'e ha sino kuo fakamo'oni'i.
- (4) 'E ngofua ke kau ha poloseki 'e taha pe lahi ange pe ko ha ngaahi poloseki iiki ki ha polokalama.
- (5) Kuo pau ke fakapapau'i 'e he Sekelitali ko hono vahe'i 'o e sino'i pa'anga 'oku fakatatau ia ki he ngaahi mahu'inga 'uluaki fakafonua ki he feliuliuaki 'o e 'ea 'a ia kuo fanongonongo 'e he Minisita pea 'oku faitatau mo e ngaahi taumu'a fakafonua kuo fokotu'u atu 'i he ngaahi tatau lolotonga 'o e ngaahi tohi ngaue ko 'eni 'a ia kuo ngaue'aki 'e he Kapineti –
 - (a) Palani Fakafonua Fakatahataha;
 - (b) Tokoni kuo Tu'utu'uni Fakafonua;
 - (c) Palani Ngaue Fakalalaka Vaha'a Taimi Loloa ke Fakasi'isi'i 'a e Mafola; mo
 - (d) ha tohi ngaue palani fakafonua kehe kuo tali 'a ia 'oku pehe 'e he Minisita 'oku taau.
- (6) 'I he fai pau ki hono fa'u, kuo pau ke fakahu atu 'e he Talekita 'a e patiseti 'o e polokalama ki he sino'i pa'anga kuo fokotu'u atu ki he Komiti Pule ke tali 'o fakatatau mo e tu'utu'uni 8.

8 Komiti Pule ke ne tali hono fa'u 'o e patiseti 'o e polokalama ki he sino'i pa'anga

- (1) Kuo pau ke fakahu atu 'e he Talekita ha patiseti 'o e polokalama ki he sino'i pa'anga 'i he kamata'anga 'o e takai 'o e pa'anga poloseki taki taha pea 'i he hili hono fanongonongo 'o e ngaahi mahu'inga 'uluaki fakafonua, ki he Komiti Pule ke ne tali.
- (2) 'I hono fakakaukau'i ke tali pe 'ikai tali 'a hono fa'u 'o ha patiseti 'o e polokalama ki he sino'i pa'anga, kuo pau ke vakai'i 'e he Komiti Pule 'a e ngaahi tefito'i taumu'a tatau 'a ia kuo fokotu'u atu 'i he tu'utu'uni 5.
- (3) Hili hono tali hono fa'u 'o ha patiseti 'o e polokalama ki he sino'i pa'anga kuo fokotu'u atu, kuo pau ke tuku atu 'e he Komiti Pule ha tu'utu'uni tohi 'o fokotu'u ai 'a e ngaahi me'a ko 'eni –
 - (a) fakakatoa 'o e mahu'inga fakapa'anga kuo vahe'i ki he polokalama pe poloseki taki taha;
 - (b) fakahokohoko 'o e ngaahi totongi mo e ngaahi ola kuo tu'utu'uni (kapau 'oku ngaue'aki ki ai); mo e
 - (c) vaha'a taimi ki hono fakahoko 'o e polokalama pe poloseki taki taha kuo fa'u.

- (4) Hili hono tuku atu 'o ha tu'utu'uni 'e he Komiti Pule 'i he tu'utu'uni si'i (3), kuo pau ke kamata'i leva 'e he Sekelitali ha fakaafe ki he –
- (a) fakamo'oni'i, 'a ia kuo pau ke muimui 'i he founa ngaue kuo fakaikiiki 'i he Konga VI; mo e
- (b) ngaahi tohi kole poloseki, 'a ia kuo pau ke muimui 'i he founa ngaue kuo fakaikiiki 'i he Konga VII,
- 'o e ngaahi tu'utu'uni ni.

KONGA VI – NGAahi TOHI KOLE KE FAKAMO'ONI'I

9 Fakaafe ki ha ngaahi tohi kole ke fakamo'oni'i

- (1) Kuo pau ke fakahoko 'i he angamaheni 'a e fakaafe ki ha ngaahi tohi kole ke fakamo'oni'i –
- (a) lolotonga 'a e kuata hono fa 'o e ta'u 'o mu'omu'a ia 'i he fakaafe ki he ngaahi tohi kole poloseki; pe
- (b) 'i ha taimi 'e tu'utu'uni 'e he Komiti Pule.
- (2) Kuo pau ko e fakaafe ki he ngaahi tohi kole, kae pehe ki he foomu tohi kole mo e ngaahi fakahinohino ki hono fakahu, 'oku –
- (a) mahino mo nounou;
- (b) fakamahino 'i ai 'a e natula 'o e fakamatala kuo tu'utu'uni mei ha taha kole mo e ngaahi tu'utu'uni ki he tu'unga taau;
- (c) fakahoko ia 'i he lea Faka-Tonga mo e Faka-Pilitania; pea
- (d) pulusi 'i he ngaahi founa faka'ilekitulonika, 'i ha natula 'a ia 'e lava 'a e kakai 'i Tonga 'o a'u ki ai.
- (3) Neongo 'a e ngaahi tu'utu'uni 'i he Konga ni, 'e ngofua ke hilifaki 'e he Komiti Pule ha ngaahi tu'utu'uni fakalahi ki ha sino 'a ia 'oku kole ke fakamo'oni'i 'aki 'a e taumu'a ke kole ki he fakapa'anga 'o e poloseki.

10 Fakahu atu 'a e ngaahi tohi kole ke fakamo'oni'i

- (1) Kuo pau ke fakakakato mo fakahu atu 'e ha taha kole 'a e foomu kole kuo tu'utu'uni 'i he Tepile 3 fakataha mo e ngaahi tohi ngaue pou pou ko 'eni ki he Sekelitali, 'i loto 'i he vaha'a taimi kuo fakamahino pau –
- (a) kapau ko e taha kole ko ha –
- (i) taha, fakamo'oni 'o hono fokotu'u 'i Tonga;
- (ii) taha 'ikai fakapule'anga pe ngaue'ofa, fakamo'oni 'o e lesisita 'i Tonga;

- (iii) taha pule'anga pe Potungaue, tohi pou pou ki he tohi kole ke fakamo'oni'i mei he 'Ofisa Pule Ngaue 'o e Potungaue ko ia; pe
- (iv) taha fakakolo, fakamo'oni hingoa ko ha taha fakakolo mei he Potungaue ki he Ngaahi Ngaue Fakalotofonua; mo e
- (b) fakamo'oni pou pou ki he ngaahi me'a kuo fakaiiki 'i he tu'utu'uni 14.
- (2) Kapau 'e fiema'u, kuo pau ke kole 'e he Sekelitali ha faka'eke'eke mo ha fakafofonga 'o e taha kole ke vakai ki he tu'unga 'o e ngaahi naunau teknikale mo fakakaungaue 'a e taha kole.

11 'Uluaki sivi 'o e faipau

- (1) 'I hono ma'u mai 'o ha tohi kole ke fakamo'oni'i, kuo pau ke 'uluaki sivi 'e he Sekelitali, pea fakapapau'i kuo 'oatu 'e he taha kole 'a e kotoa 'o e ngaahi tohi ngaue pou pou kimu'a pea –
 - (a) 'oatu ha fika tohi kole ke fakamo'oni'i; mo
 - (b) fakahu 'a e fakamatala felave'i 'o fekau'aki mo e tohi kole ki he teitapeisi 'a e Sino'i Pa'anga.
- (2) Kuo pau ke fakahu atu leva 'e he Sekelitali ha tatau kakato 'o e tohi kole ke fakamo'oni'i ki he Komiti Teknikale 'i loto 'i he 'aho 'e 7 'o hono lesisita 'o e tohi kole ki he teitapeisi 'a e Sino'i Pa'anga.

12 Sivi ke fakahoko 'e he Komiti Teknikale

- (1) 'I hono ma'u ha kole ke fakamo'oni'i, kuo pau ki he Komiti Teknikale ke –
 - (a) sivi 'a e tohi kole 'o fakatatau mo e makatu'unga 'i he tu'utu'uni 14; pea
 - (b) 'oatu ha ngaahi fokotu'u ki he Komiti Pule 'o fekau'aki mo e tu'unga taau 'o e taha kole.
- (2) 'E fakatahataha'i 'e he Sekelitali 'a e kotoa 'o e ngaahi fokotu'u kotoa kuo tohi mei he Komiti Teknikale pea 'oatu ia, fakataha mo e tohi kole taki taha ki he Komiti Pule 'i loto 'i he 'aho 'e 3 'o hono fakakakato 'e he Komiti Teknikale 'a 'ene sivi.

13 Tu'utu'uni 'a e Komiti Pule

- (1) 'I hono ma'u ha tohi kole ke fakamo'oni'i, tohi ngaue pou pou mo e ngaahi fokotu'u mei he Komiti Teknikale, kuo pau ki he Komiti Pule ke –
 - (a) fakakaukau'i 'a e ngaahi fokotu'u 'a e Komiti Teknikale; pea
 - (b) tali pe 'ikai tali ha tohi kole ke fakamo'oni'i.
- (2) Fakatatau ki he tu'utu'uni 15(2), kuo pau ke aofangatauku 'a e tu'utu'uni 'a e Komiti Pule 'o fekau'aki mo ha tohi kole ke fakamo'oni'i.

14 Makatu'unga ki he fakamo'oni'i

- (1) 'E ngofua ke kau 'i he makatu'unga ki hono sivi'i 'o ha tohi kole ke fakamo'oni'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi me'a ko 'eni –
 - (a) ha fakamo'oni ko e taha kole –
 - (i) 'oku 'i ai hono ivi malava fakaetangata mo fakatekinikale ke fakahoko lelei ha poloseki;
 - (ii) kuo ne fokotu'u ha ngaahi founa fakapa'anga pē 'a'ana 'a ia kuo pau ke ne fakakakato 'a e ngaahi tu'unga fakafofonga fakalala'anga si'isi'i taha 'o e Lao pea fakapapau'i 'a 'ene malava ke pule'i mo lipooti 'a hono faka'aonga'i 'o e pa'anga poloseki;
 - (iii) te ne lava 'o fakakakato hono ngaahi fatongia ke lipooti; pe
 - (iv) te ne malava ke fakakakato ha toe ngaahi me'a kehe kuo fokotu'u 'e he komiti pule mei he taimi ki he taimi; mo e
 - (b) fakamo'oni 'o ha 'akauni pangike 'i he hingoa 'o e taha kole.
- (2) Neongo 'a e tu'utu'uni si'i (1), kuo pau ke fakapapau'i 'e he Sekelitali 'oku fa'u 'a e founa ngaue ke fakamo'oni'i 'i ha founa 'oku ne 'omi 'a e fakamatala 'a ia kuo tu'utu'uni 'e he Potungaue lolotonga hono tokoni'i ke fakamo'oni'i 'a e lahi taha 'o ha ngaahi sino 'a ia 'oku taau.

15 Fanongonongo 'o e ola

- (1) 'I loto 'i he 'aho 'e 21 'o hono fakahu atu ha tohi kole kuo kakato ke fakamo'oni'i, kuo pau ke fanongonongo 'e he Sekelitali, 'i he tohi, pe kuo tali 'a e tohi kole pe 'ikai.
- (2) 'E ngofua kapau kuo fanongonongo ki ha taha kole 'oku 'ikai ke ne fakakakato 'a e makatu'unga ki hono fakamo'oni'i, ke ne toe fakahu atu 'i loto 'i he vaha'a taimi 'oku fakamatala'i 'i he fanongonongo 'i he tu'utu'uni si'i (1), ha tohi kole ke fakamo'oni'i 'a ia 'oku 'i ai ha fakamatala fo'ou pe lahi ange, ke vakai ki ai 'a e Komiti Pule.

16 Tohi fakamo'oni 'o e fakamo'oni'i

- (1) Kapau kuo tali 'e he Komiti Pule ha tohi kole ke fakamo'oni'i 'i he Konga ni, kuo pau ke 'oatu 'e he Sekelitali ki he taha kole 'a e Tohi Fakamo'oni 'o e Fakamo'oni'i 'a ia kuo tu'utu'uni 'i he Tepile 4, 'i loto 'i he 'aho ngaue 'e 3 'o hono tali.
- (2) Kuo pau ke fokotu'u 'a e taimi 'aonga fakalao 'o e fakamo'oni'i 'o ha sino 'i he fakamo'oni hingoa 'o e fakamo'oni pea kuo pau ko ha vaha'a taimi 'oku 'ikai lahi hake 'i he ta'u 'e 4.
- (3) 'I he taimi tohi kole ki ha fakapa'anga 'o e poloseki, kuo pau ke fakahu atu 'e ha taha kole ha tatau lolotonga 'o 'ene Tohi Fakamo'oni 'o e Fakamo'oni'i.

17 Fakafou 'o e Fakamo'oni'i

- (1) Kuo pau ke toe kole 'a e taha kole ke fakamo'oni'i, kapau kuo ngata 'a e vaha'a taimi 'aonga fakalao 'o ha Tohi Fakamo'oni 'o e Fakamo'oni'i.
- (2) Kuo pau ke muimui 'a e tohi kole ki hono fakafou 'o e fakamo'oni'i 'i he founga ngaue tatau mo ha tohi kole ke fakamo'oni'i 'a ia kuo fokotu'u atu 'i he Konga ni.
- (3) Kuo pau ke 'oatu 'e he Sekelitali ki he taha kole ha Tohi Fakamo'oni 'o e Fakamo'oni'i 'a ia kuo tu'utu'uni 'i he Tepile 5, kapau kuo tali 'e he Komiti Pule ha tohi kole ke fakafou 'a e fakamo'oni'i 'i he Konga ni, 'a ia 'oku fokotu'u ai 'a e vaha'a taimi 'o e fakafou.

18 Fakata'e'aonga'i 'o e fakamo'oni'i

- (1) 'E ngofua ke kole 'a e Sekelitali, ki he Komiti Pule 'i he'ene fokotu'u pe 'a'ana pe 'i he kole 'a ha fa'ahi hono tolu, ke fakata'e'aonga'i 'a e fakamo'oni'i 'o ha sino.
- (2) Kuo pau ke fakata'e'aonga'i 'e he Komiti Pule 'a e fakamo'oni'i 'o ha sino, kapau 'oku 'i ai ha fakamo'oni fe'unga ko e sino ko ia 'oku ne –
 - (a) maumau'i ha tu'unga 'i he Aleapau ki hono Fakahoko 'o e Poloseki;
 - (b) kau 'i he ngaahi ngaue kākā 'a ia 'oku fekau'aki mo hono ngaue'aki 'o e sino'i pa'anga 'o e poloseki;
 - (c) fakafongia'i hala 'a 'ene malava ke fakahoko hono ngaahi fatongia 'i ha Aleapau ki hono Fakahoko 'o e Poloseki; pe
 - (d) fakahoko ha faihala mamafa 'a ia 'oku pehe 'e he Komiti Pule ko ha 'uhinga fe'unga ia ki he fakata'e'aonga'i.
- (3) Ko e foomu ki he tohi kole ki he fakata'e'aonga'i 'o e fakamo'oni'i 'oku 'i he Tepile 6.
- (4) Ko ha fanongonongo 'o e Fakata'e'aonga'i 'o e Fakamo'oni'i 'oku 'i he Tepile 7.

**KONGA VII – NGAahi TOHI KOLE KI HE FAKAPA'ANGA
'O E POLOSEKI****19 Fakaafe ki he ngaahi tohi kole ki he fakapa'anga 'o e poloseki**

- (1) Kuo pau ke fakahoko 'a e fakaafe ki he ngaahi tohi kole hili hono fanongonongo 'e he Minisita 'a e ngaahi mahu'inga 'uluaki fakafonua pea 'i he lolotonga 'a e 'uluaki kuata 'o e ta'u.

- (2) Kuo pau ke fakapapau'i 'e he Sekelitali ko e fakaafe ki ha ngaahi tohi kole 'oku –
 - (a) mahino mo nounou fekau'aki mo e ngaahi tu'utu'uni ki he tu'unga taau mo e natula 'o e fakamatala 'oku tu'utu'uni mei he taha kole;
 - (b) 'i he lea faka-Tonga mo e faka-Pilitānia; pea
 - (c) pulusi 'i ha ngaahi founga 'a ia 'e lava 'a e kakai 'i Tonga ni 'o a'u ki ai.

20 Fakahu atu 'o e ngaahi tohi kole

- (1) 'Oku tu'utu'uni 'a e foomu kole ki hono fakapa'anga 'o e poloseki 'i he Tepile 8.
- (2) Kuo pau ke fakakakato mo fakahu atu 'e he taha kole 'a e foomu kole kuo tu'utu'uni fakataha mo e ngaahi tohi ngaue pou pou ko 'eni, 'i loto 'i he 'aho kuo tu'utu'uni ke ngata ki ai hono fakahu atu –
 - (a) tatau 'o e Tohi Fakamo'oni 'o e Fakamo'oni'i 'a e taha kole 'a ia kuo foaki 'e he Komiti Pule 'i he tu'utu'uni 16; mo
 - (b) ha fokotu'u atu ki ha poloseki 'a ia 'oku fakaha mahino 'i ai 'a e –
 - (i) hingoa 'o e poloseki;
 - (ii) hingoa 'o e pule poloseki mo e ngaahi tu'unga fakaako;
 - (iii) fakaikiiki 'o e poloseki 'oku fokotu'u atu mo 'ene fekau'aki ki he fanongonongo 'a e Minisita 'i he kupu 7 'o e Lao;
 - (iv) vaha'a taimi 'oku fokotu'u atu ki hono kamata mo e fakakakato 'o e poloseki mo e vaha'a taimi 'o e poloseki;
 - (v) patiseti 'oku fokotu'u atu mo e tu'unga 'o e fakapa'anga 'oku kole;
 - (vi) kau ngaue ki he poloseki mo honau ngaahi fatongia;
 - (vii) vakai fakalukufua ki he pule'i tu'unga fakafofonga falala'anga 'o e ngaahi sino'i pa'anga 'o e poloseki;
- (3) Kuo pau ke fakakakato 'e he taha kole mo 'oatu 'a e foomu kole kuo tu'utu'uni 'i he tu'utu'uni si'i (1), ko e ngaahi tohi ngaue 'i he tu'utu'uni si'i (2), koe'uhi ke fakapapau'i 'oku fakakaukau'i 'e he Komiti Pule 'a e tohi kole, fakataha mo ha ngaahi tohi ngaue pou pou kehe 'a ia 'oku fokotu'u 'i he foomu kole.
- (4) Ke tokoni ki he ni'ihii 'oku tohi kole, –
 - (a) 'oku fokotu'u atu ha Lisi Vakai'i 'o e Fakahu 'i he Tepile 9.
 - (b) 'oku fokotu'u atu ha fakamatala fakanounou 'o e founga ngaue 'i he Tepile 10.
- (5) Koe'uhi ko e ngaahi taumu'a 'o e tu'utu'uni si'i (2), "ko e 'aho 'oku tu'utu'uni ke 'osi ki ai" 'oku 'uhinga ia ki he 'aho faka'osi ki hono fakahu atu 'o e ngaahi tohi kole kuo pulusi 'e he Sekelitali 'i he fakaafe ki he ngaahi tohi kole ki he fakapa'anga 'o e poloseki.

21 Tohi kole ki he fakapa'anga 'o e poloseki

- (1) Kuo pau ke fakakau 'i he tohi kole ki hono fakapa'anga 'o e poloseki, fakataha mo ha fakamo'oni fe'unga ke poupou, 'a e ngaahi me'a ko 'eni –
- (a) tu'utu'uni pau 'o e poloseki, 'a ia 'oku ne fakamatala'i –
- (i) 'a e ngaahi mahu'inga 'uluaki fakafonua ki he feliuliuaki 'o e 'ea 'a ia 'e ngaue atu ki ai 'i he poloseki;
- (ii) ko e ngaahi ola 'oku fiema'u ki he ngaahi poloseki 'oku fakapa'anga 'i he poloseki; mo
- (iii) kinautolu 'oku fakataumu'a ke nau ma'u monu'ia mei ai;
- (b) fakaikiiki fekau'aki mo hono pule'i 'o e poloseki, 'a ia 'oku kau ai 'a e–
- (i) hingoa 'o e sino kuo fakamo'oni'i mo e kau 'ofisa falala'anga; mo e
- (ii) Fokotu'utu'u Ngaue ki hono Siofi mo Lipooti 'a ia kuo fokotu'utu'u atu ki he poloseki mo e ngaahi poloseki iiki; mo e
- (c) patiseti ki he poloseki, 'a ia 'oku kau ki ai –
- (i) fakakatoa 'o e fakapa'anga 'oku fiema'u ki he poloseki; mo e
- (ii) fakakatoa 'o e fakapa'anga 'oku fiema'u ki ha poloseki si'i, kapau 'e ala ngaue'aki ki ai.
- (2) 'E ngofua ke kole 'e ha taha kole 'i he'ene felave'i mo e tu'utu'uni si'i (1)(c)(ii), ha fakangofua ke tali 'a e ngaahi poloseki si'i 'i he malumalu 'o e ngaahi mahu'inga 'uluaki fakafonua ki he feliuliuaki 'a e 'ea 'a ia kuo fanongonongo 'e he Minisita.

22 Ngaahi tu'utu'uni ki he tu'unga taau

- (1) Kuo pau ke pulusi 'e he Komiti Pule 'i he takai taki taha 'o e pa'anga poloseki, 'a e ngaahi tu'utu'uni ki he tu'unga taau ki ha sino 'oku fakataumu'a ke kole ke fakamo'oni'i ke fakahoko 'aki ha poloseki.
- (2) Kuo pau ko hono pulusi 'o e ngaahi tu'utu'uni ki he tu'unga taau 'oku fakahoko –
- (a) 'i ha letio 'a ia 'oku lahi hono faka'aonga'i 'e he kakai;
- (b) 'i ha nusipepa 'oku lahi hono tufaki 'i Tonga; pe
- (c) 'i he uepisaiti 'a e Potungaue.

23 Fakamahino pau 'o e ngaahi fiema'u fakalipooti

- (1) Kuo pau ke fakaha 'a e ngaahi fiema'u fakalipooti ki ha taha fakahoko poloseki 'i he Alepau ki hono Fakahoko 'o Poloseki 'a ia kuo fakamo'oni hingoa ki ai 'i he vaha'a 'o e sino mo e Komiti Pule.

- (2) Kuo pau ke fakakau heni ha fatongia ke 'oatu mo e fotunga kuo tu'utu'uni ki he ngaahi lipooti ko 'eni –
 - (a) lipooti fakapa'anga;
 - (b) lipooti fakamatala; mo e
 - (c) lipooti 'i he kakato 'a e poloseki, 'a ia kuo fakakau ki ai ha lipooti fakapa'anga kakato.
- (3) Kuo pau ke fakamahino pau 'e he Alepau ki hono Fakahoko 'o e Poloseki kapau 'oku fekau'aki mo ia, pe 'oku tokangaekina 'e he taha fakahoko poloseki 'a hono 'oatu 'o ha fakalahi ki he fakahoko ngaue ke tokoni ki hono 'oatu 'o e ngaahi fiema'u fakalipooti.

24 Ngaahi tu'utu'uni fakalahi

Kuo pau ke pulusi 'e he Sekelitali ha ngaahi tu'utu'uni fakalahi ki ha tohi kole ki ha fakapa'anga 'o e poloseki –

- (a) 'i ha letio 'a ia 'oku lahi hono faka'aonga'i 'e he kakai;
- (b) 'i ha nusipepa 'oku lahi hono tufaki 'i Tonga; pe
- (c) 'i he uepisaiti 'a e Potungaue.

25 'Uluaki sivi 'o e faipau

- (1) Kuo pau ke 'uluaki sivi 'e he Sekelitali 'i hono ma'u mai 'o ha tohi kole ki he poloseki, pea fakapapau'i kuo 'oatu 'e he taha kole 'a e kotoa 'o e ngaahi tohi ngaue pou pou kimu'a pea –
 - (a) 'oatu ha fika tohi kole poloseki; mo
 - (b) fakahu 'a e fakamatala felave'i 'o fekau'aki mo e tohi kole ki he teitapeisi 'a e Sino'i Pa'anga.
- (2) Kuo pau ke fakahu atu leva 'e he Sekelitali ha tatau kakato 'o e tohi kole ki he Komiti Tekinikale 'i loto 'i he 'aho 'e 3 'o hono lesisita 'o e tohi kole ki he teitapeisi 'a e Sino'i Pa'anga.

26 Sivi mo fakatu'utu'unga 'e he Ngaahi Komiti 'a e ngaahi poloseki

- (1) 'I hono ma'u ha tohi kole, kuo pau ki he Komiti Tekinikale ke –
 - (a) vakai'i 'a e tohi kole 'o fakataau mo e ngaahi tu'unga 'i he tu'utu'uni 28;
 - (b) 'oatu ha ngaahi fokotu'u kuo tohi ki he Komiti Fokotu'utu'u Fakafonua ki he Feliuliaki 'o e 'Ea 'o fekau'aki mo e tu'unga 'o e poloseki kuo fokotu'u; pea
 - (c) fokotu'utu'u 'a e poloseki kuo fokotu'u atu 'o fakahoa ki he ngaahi tohi kole kehe.

- (2) Kuo pau ke fakatahataha 'i 'e he Sekelitali 'a e kotoa 'o e ngaahi fokotu'u kuo tohi mei he Komiti Tekinikale pea 'oatu 'a e ngaahi me'a ko 'eni, fakataha mo e tohi kole taki taha ki he Komiti Fokotu'utu'u Fakafonua ki he Feliuliuaki 'o e 'Ea 'i loto 'i he 'aho 'e 3 hono fakakakato 'e he Komiti Tekinikale 'enau sivi mo e fakatu'utu'unga.
- (3) 'I hono ma'u ha tohi kole, kuo pau ki he Komiti Fokotu'utu'u Fakafonua ki he Feliuliuaki 'o e 'Ea ke ne –
 - (a) vakai 'i 'a e tohi kole 'o fakatatau mo e tu'unga 'i he tu'utu'uni 28;
 - (b) fakakaukau 'i 'a e ngaahi fokotu'u 'a e Komiti Tekinikale;
 - (c) 'oatu ha ngaahi fokotu'u kuo tohi ki he Komiti Pule 'i ha lisi kuo filifili 'o e ngaahi tohi kole 'a ia kuo pau ke fakakaukau 'i, 'o vakai ki he ngaahi mahu'inga 'uluaki kuo fanongonongo 'e he Minisita 'i he kupu 7 'o e Lao; pea
 - (d) 'oatu ha fakatu'utu'unga 'o e ngaahi fokotu'u poloseki 'a ia kuo filifili.
- (4) Kuo pau ke fakatahataha 'i 'e he Sekelitali 'a e kotoa 'o e ngaahi fokotu'u kuo tohi mei he Komiti Fokotu'utu'u Fakafonua ki he Feliuliuaki 'o e 'Ea pea 'oatu 'a e ngaahi me'a ni, fakataha mo e tohi kole taki taha ki he Komiti Pule 'i loto 'i he 'aho 'e 3 'o e fakakakato 'e he Komiti Fokotu'utu'u Fakafonua ki he Feliuliuaki 'o e 'Ea 'enau sivi mo e fakatu'utu'unga.
- (5) Kuo pau ke ngaue'aki 'e he Komiti Pule mo e ngaahi komiti tekinikale kuo fokotu'u 'i he Lao 'i hono fakapapau 'i 'a e tu'unga 'o e ni'ihiki kole, 'a e tepile fakatu'utu'unga kuo fokotu'u atu 'i he Tepile 11.
- (6) Kuo pau ke sivi 'i 'e he Komiti Pule 'a e lisi kuo filifili 'o e ngaahi fokotu'u poloseki 'o fakatatau mo e tu'utu'uni 27, kimu'a pea toki fakahoko ha tu'utu'uni aofangatuku ki he ngaahi tohi kole kuo tali.

27 Aofangatuku 'e he Komiti Pule 'a hono tali 'o e ngaahi poloseki

- (1) 'I hono ma'u 'o e lisi kuo filifili 'o e ngaahi tohi kole, kuo pau ko e Komiti Pule te ne –
 - (a) vakai 'i 'a e tohi kole taki taha 'o fakatatau mo e tu'unga 'i he tu'utu'uni 28;
 - (b) fakakaukau ki he ngaahi fokotu'u 'a e Komiti Tekinikale mo e Komiti Fokotu'utu'u Fakafonua ki he Feliuliuaki 'o e 'Ea;
 - (c) 'oatu ha ngaahi fokotu'u kuo tohi ki he Kapineti 'i he lisi 'o e ngaahi tohi kole 'oku fakangofua, 'o fakahoko ha fakamatala 'a e ngaahi mahu'inga 'uluaki kuo fanongonongo 'e he Minisita 'i he kupu 7 'o e Lao; pea
 - (d) fakapapau 'i 'a e ngaahi fokotu'u poloseki 'a ia kuo tali.
- (2) Kuo pau ke aofangatuku 'a e tu'utu'uni 'a e Komiti Pule 'o fekau'aki mo hono tali 'o e ngaahi poloseki ke ma'u 'a e fakapa'anga lolotonga ha takai 'o e

pa'anga poloseki pea kuo pau 'e 'ikai ha toe ngaahi tohi fakahu mai 'e ma'u mei he kau tohi kole 'oku 'ikai ke tali.

- (3) Kuo pau ke tanaki 'e he Sekelitali 'a e kotoa 'o e ngaahi fakangofua kuo tohi mei he Komiti Pule pea 'oatu 'eni, fakataha mo ha tu'utu'uni 'a e Komiti Pule, ki he Potungaue Pa'anga 'o fakatatau mo e kupu 25(2) 'o e Lao.
- (4) Kuo pau ke tokanga'i 'e he Potungaue Pa'anga 'a hono fa'u mo e fakamo'oni hingoa ki ha aleapau ki hono fakahoko 'o e poloseki mo e taha fakahoko poloseki taki taha 'o fakatatau mo e tu'utu'uni 30, 'i loto 'i he 'aho 'e 15 mei hono fakakakato 'e he Komiti Pule 'a e founa ngaue ki hono tali.

28 Makatu'unga ki hono sivi 'o e ngaahi tohi kole ki he fakapa'anga 'o e poloseki

- (1) Kuo pau ke sivi'i ha tohi kole ki he fakapa'anga 'o e poloseki 'e he komiti ngaue fekau'aki taki taha 'o e Sino'i Pa'anga 'o fakatatau ki he ngaahi makatu'unga ko 'eni –
 - (a) 'oku faitatau 'a e ngaahi ngaahi ola kuo fokotu'u atu 'i he poloseki kuo fokotu'u mo e ngaahi mahu'inga 'uluaki fakafonua ki he feliuliuaki 'o e 'ea 'a ia kuo fakaha 'e he Minisita 'i he kupu 7 'o e Lao pea tanaki atu ki ai ko e ngaahi taumu'a 'a e Pule'anga 'i he'ene fekau'aki mo e fakalelei 'o e feliliuaki 'o e 'ea mo e fakasi'isi'i 'o e faingamalie ke hoko ha fakatamaki;
 - (b) ko e poloseki kuo fokotu'u atu –
 - (i) 'oku mahino 'a hono ngaahi ola mo e ni'ihii 'e ma'u monu'ia mei ai;
 - (ii) 'oku lau ia 'oku mahu'inga 'aupito 'e he kolo pe ngaahi tukui kolo 'e ma'u monu'ia mei ai (mo ha faingamalie pau kapau 'oku lolotonga 'i ai ha poloseki langa fakalalakaka fakakolo 'a ia 'oku fekau'aki mo e feliliuaki 'o e 'ea mo e fakasi'isi'i 'o e faingamalie ke hoko ha fakatamaki 'a ia kuo ne fakamahino 'oku mahu'inga 'aupito 'a e poloseki ko ia);
 - (iii) 'oku fakataumu'a ke fakalelei'i 'aki 'a e pule lelei ki hono fakalelei 'o e feliuliuaki 'o e 'ea mo e ngaahi ngaue ki hono pule'i 'o e faingamalie ke hoko ha fakatamaki;
 - (iv) 'oku kau ai 'a hono 'analaiso mo sivi'i 'o ha tafa'aki 'o e tu'u laveangofua 'a Tonga ki he uesia tamaki mei he feliliuaki 'o e 'ea mo e ngaahi faingamalie ke hoko ha fakatamaki;
 - (v) fakaivia 'a e mateuteu 'a e kolo mo ene matu'uaki 'a e ngaahi uesia tamaki 'o e kotoa 'o e ngaahi fakatamaki;
 - (vi) fakalahi 'a e fakava'e 'o e 'ilo fakatekinikale, teitapeisi fakamatala, ako mo hono mahino'i 'o e fakalelei'i 'o e feliuliuaki

- 'o e 'ea, fakasi'isi'i mo pule'i 'o e faingamalie ke hoko ha fakatamaki;
- (vii) fakatupulaki ha ngaahi hoa ngaue 'oku malohi, fengaue'aki mo e fengaue'aki 'i he ngaahi kautaha 'a e pule'anga mo e sosaieti sivile mo e sekitoa fakatautaha; pea
 - (viii) 'e lava 'o fakakakato 'i loto 'i ha mahina 'e 16 ki ha poloseki si'isi'i pea mahina 'e 24 ki ha poloseki lotoloto;
- (c) 'oku malava 'e he taha fakahoko poloseki ke ne –
- (i) fakahoko lelei 'a e poloseki;
 - (ii) pule'i lelei 'a e ngaahi naunau 'o e poloseki; pea
 - (iii) lipooti lelei 'a e ngaahi pa'anga 'o e poloseki,
- (d) 'oku ngalingali 'e 'omi 'e he lahi 'o e poloseki ha ivi fakatekinikale 'oku falala'anga, ma'ama'a faka'ekonomika pea lelei fakae'ataakai ke pou pou'i 'a e fakalalakaka tu'uloa 'o Tonga; pea
- (e) 'e fakamalohia 'e he poloseki kuo fokotu'u atu 'a e ngaahi hoa ngaue, kau ai 'a e fetokoni'aki mo e fengaue'aki 'i he ngaahi kautaha 'a e pule'anga mo e sosaieti sivile mo e sekitoa tautaha.
- (2) 'E tataki foki 'a e komiti ngaue taki taha 'e he ngaahi fakakaukau ko 'eni –
- (a) ko e ngata'anga 'a ia 'e tokoni pe faka'atā 'e he poloseki ke a'usia 'e he kolo 'oku ma'u monu'ia 'a e ngaahi mahu'inga 'uluaki fakafonua ki he feliuliuaki 'o e 'ea 'a ia kuo fanongonongo 'e he Minisita 'i he kupu 7 'o e Lao, ko e Tu'utu'uni Ngaue Fakafonua ki he Feliuliuaki 'o e 'Ea mo e pe ngaahi ngaue 'i he malumalu 'o e Palani Ngaue Fakafonua ki he feliuliuaki 'o e 'Ea 'a ia kuo tali 'e he Pule'anga;
 - (b) feitu'u mo e kakai 'o e kolo 'a ia 'e ma'u monu'ia mo ha vakai makehe ki he ngaahi tukui kolo 'i he 'otu motu mama'o;
 - (c) pe ko e poloseki kuo fokotu'u atu –
 - (i) 'oku ne a'usia ha taumu'a 'i he Palani Langa Fakalalakaka 'a e kolo 'e ma'u monu'ia pe 'ikai;
 - (ii) 'e 'i ai hano ola lelei ki he kolo ma'u monu'ia pe 'ikai, pea kapau 'oku pehe, ko e lahi 'o e me'a ni;
 - (iii) 'e kau ai 'a e kakai fefine mo e to'utupu pe 'ikai;
 - (iv) 'e 'i ai ha ola lelei pau ki he kakai fefine mo e fanau 'i he kolo 'e ma'u monu'ia pe 'ikai;
 - (v) te ne 'omi ha 'ataakai lelei ki he kolo ma'u monu'ia pe 'ikai mo e uesia tamaki 'e ngali ke hoko ki he 'ataakai;
 - (vi) te ne 'omi ha ngaahi tokoni 'ofa pe 'ikai, fakapa'anga pe ha tokoni 'ofa kehe; pea
 - (vii) 'oku tu'uloa pe 'ikai, 'i he vaha'a taimi loloa;

- (d) pe 'oku ma'u 'e he taha kole 'a e me'a ko 'eni pe 'ikai –
 - (i) ha kau ngaue 'oku taau pe taukei fakatekinikale ke fakahoko 'a e poloseki; pea
 - (ii) malava ke totongi ha ngaahi fakamole makehe, 'o hange ko ha fakafuofua 'o e uesia ki he 'ataakai mo e ngaahi totongi fakalahi 'a e Pule'anga 'i hono tu'utu'uni;
 - (e) ha fa'ahinga tokoni 'ofa 'a e kolo 'e ma'u monu'ia 'o hange ko e ngaahi naunau, kelekele, pe ngaue; mo
 - (f) ha toe ngaahi monu'ia makehe ange.
- (3) Kuo pau ke fakapapau'i 'e he Komiti Fokotu'utu'u Fakafonua ki he Feliuliaki 'o e 'Ea –
- (a) pe kuo 'ikai lava 'e he taha kole 'o 'oatu ha ngaahi lipooti 'i ha ngaahi poloseki kimu'a 'a ia kuo fakapa'anga 'i he Lao pe 'ikai; pea
 - (b) 'oku hiki tatau 'e he poloseki kuo fokotu'u atu pe 'ikai 'a e nagahi ngaue pe ola 'o ha poloseki lolotonga pe ha poloseki kuo 'osi, 'o tatau pe 'oku 'o e Sino'i Pa'anga pe 'o e pule'anga.

29 Fanongonongo 'o e ngaahi ola

- (1) 'I loto 'i he 'aho 'e 3 hono fakapapau'i 'e he Komiti Pule 'a e lisi 'o e ngaahi poloseki kuo tali 'i he tu'utu'uni 27(1)(d), kuo pau ke fakaha 'e he Sekelitali ki he taha kole taki taha kuo tali, 'i he tohi.
- (2) 'E ngofua ke 'ave 'a e fanongonongo 'i ha ngaahi founga kehe ki he kau tohi kole kuo tali 'i he 'otu motu 'i tahi pe ngaahi feitu'u mama'o kehe, 'o hange ko hano fanongonongo 'i ha nusipepa 'a ia 'oku lahi hono tufaki pe ko e letio.
- (3) 'E pulusi 'e he Sekelitali ha lisi kakato 'o e ngaahi hingoa 'o e kau ngaue fakahoko poloseki mo 'enau ngaahi ngaue kuo fakangofua 'i he uepisaiti 'o e Potungaue.

KONGA VIII – FAKAHOKO 'O E NGAARI POLOSEKI

30 Tohi kole poloseki kuo tali ke fakamo'oni hingoa 'i ha Aleapau ki hono Fakahoko 'o e Poloseki.

- (1) Hili hono ma'u ha fanongonongo 'o e ngaahi ola mo ha taimi kuo fokotu'utu'u 'e he Sekelitali, 'o ha taha kole tohi poloseki kuo tali, 'a 'ia 'e ui ko e taha fakahoko poloseki, kuo pau ke –
 - (a) fakapapau'i –
 - (i) 'oku maau e ngaahi fokotu'utu'u ki hono fakahoko e poloseki;
 - (ii) ngaahi fiema'u fakalipooti 'e lava ke fakakakato; mo

- (iii) ha ngaahi fiema'u 'o e Komiti Pule; mo
- (b) fakamo'oni hingoa ki ha Aleapau ki hono Fakahoko 'o e Poloseki mo e 'Ofisa Pule Ngaue ki mu'a pea toki kamata hono fakahoko.
- (2) Kuo pau ki he Aleapau ki hono Fakahoko 'o e Poloseki ke, kau ai ha ngaahi me'a kehe ke ne, fakakau 'a e ngaahi me'a ko 'eni –
- (a) hingoa 'o e ngaahi fa'ahi;
- (b) fakamatala 'o e poloseki;
- (c) ngaahi tokoni pe kaunga-fakapa'anga mei he taha fakahoko poloseki;
- (d) 'aho 'e kamata ai 'a hono fokotu'utu'u ki hono fakahoko;
- (e) fakakatoa 'o e tokoni fakapa'anga mei he Sino'i Pa'anga;
- (f) taimi tepile ngaue 'oku fokotu'utu'u ke fakahoko;
- (g) ngaahi ola tefito 'o e poloseki;
- (h) ngaahi fiema'u fakalipooti;
- (i) siofi mo sivi'i 'o e ngaahi fiema'u; mo e
- (j) 'aho faka'osi ki hono fakakakato 'o e poloseki mo e ngaahi ola 'i he 'ikai fakakato.
- (3) Kuo pau ke 'i ai ha tohi tatau 'o e Aleapau ki hono Fakahoko 'o e Poloseki ke 'oatu ki he –
- (a) Sekelitali; mo e
- (b) taha fakahoko poloseki.
- (5) Kuo pau ki he Aleapau ki hono Fakahoko 'o e Poloseki ke fakatatau ki he sipinga fakalukufua 'oku ha 'i he Tepile 12.

31 Taha fakahoko poloseki ke ne fokotu'u ha 'ofisa pa'anga

Kimu'a pea fakamo'oni 'o ha Aleapau ki hono Fakahoko 'o e Poloseki, kuo pau ki he Sekelitali ke –

- (a) fakapapau'i 'i ha felave'i mo ha taha, ko e taha fakahoko poloseki kuo ne fokotu'u ha taha 'i loto pe 'i he taha 'a ia te ne teuteu'i e ngaahi lipooti fakapa'anga 'o e taha fakahoko poloseki 'o fakatatau ki he kupu 35(5) 'o e Lao; mo
- (b) 'oatu pe fokotu'utu'u ke 'oatu ha ngaahi ako ngaue ki he 'ofisa pa'anga na'e fokotu'u mo ha kau ngaue kehe 'o e taha fakahoko poloseki, ke malava 'e he taha fakahoko poloseki 'o fakakakato hono fatongia fakalipooti 'i he kupu 35(3) 'o e Lao.

KONGA IX – NGAahi FATONGIA FAKALIPOOTI

32 Ngaahi fatongia fakalipooti

Kuo pau ki he taha fakahoko poloseki ke ne fakapapau'i 'oku faipau ki he ngaahi tu'utu'uni fatongia fakalipooti 'i he kupu 35(5) 'o e Lao mo e Aleapau ki hono Fakahoko 'o e Poloseki na'e fakamo'oni hingoa ki ai felave'i mo e poloseki.

33 Ngaahi lipooti fakapa'anga kehekehe

- (1) Kuo pau ki he Aleapau ki hono Fakahoko 'o e Poloseki ke ne fakakakato 'a e taha pe lahi ange 'o e ngaahi lipooti fakapa'anga kehekehe ko 'eni ke 'oatu ki he Sekelitali 'i he taimi pau 'oku tuku mai lolotonga hono fakahoko –
 - (a) lipooti fakapa'anga fakakuata;
 - (b) lipooti fakamatala fakakuata; mo e
 - (c) lipooti 'i he kakato 'a e poloseki, 'a ia 'oku kau ai 'a e lipooti fakapa'anga kakato.
- (2) Ko e sipinga fakalipooti fakalukufua ki he taha fakahoko poloseki 'oku ha 'i he Tepile 13.

34 Ngaahi sipinga 'o e lipooti fakapa'anga

- (1) Kuo pau ke fakangofua 'a e ngaahi sipinga ki he lipooti fakapa'anga 'e he Komiti Pule mo 'oatu ki he taha fakahoko poloseki ki–
 - (a) he Sekelitali; pe
 - (b) he'ene ha 'i he Tohi Fakamatala Ngaue 'o e Sino'i Pa'anga.
- (2) Mei he taimi ki he taimi, kuo pau ki he Komiti Pule ke –
 - (a) fakangofua ha ngaahi liliu ki he ngaahi sipinga lolotonga; pe
 - (b) tuku atu ha ngaahi sipinga fo'ou ke ngaue'aki ki hono pule'i 'a e Sino'i Pa'anga.

35 Kuo pau ke fanongonongo 'a e ngaahi fakatonutonu ki he ngaahi sipinga.

Kuo pau ke pulusi 'e he Sekelitali ka 'i ai ha fakatonutonu ki he sipinga kuo tu'utu'uni 'o e lipooti fakapa'anga 'i he uepisaiti 'a e Potungaue ke fanongonongo ki he taha fakahoko poloseki.

36 Ako ngaue ki he ngaahi fiema'u fakalipooti

Mei he taimi ki he taimi, kuo pau ki he Sekelitali ke fakahoko ha ngaahi ako ngaue ke malava 'a e taha fakahoko poloseki 'o faipau ki he ngaahi fiema'u fakalipooti 'ihe Konga ko 'eni.

KONGA X – SIOFI, SIVI'I MO FAKAMO'ONI'I**37 Fokotu'u 'o ha Komiti Fakakolo**

- (1) Kapau 'oku fiema'u 'e he Komiti Pule, kuo pau ki he taha fakahoko poloseki ke fetu'utaki ki he 'Ofisa Kolo 'i hono kolo ki hono fokotu'u 'o ha Komiti Fakakolo.
- (2) Kuo pau ke kau 'i he ngaahi fatongia 'o e Komiti 'a e –
 - (a) tokanga'i ngaahi tafa'aki pau 'o e poloseki 'o fakatatau ki he Aleapau ki hono Fakahoko 'o e Poloseki;
 - (b) fakafofonga'i 'a e ngaahi fakakaukau 'o e kolo, tautautefito kapau ko e –
 - (i) poloseki 'oku felave'i ki ha Palani Langa Fakalalakaka Fakakolo; pe
 - (ii) ko e kolo 'oku ma'u monu'ia mei he poloseki; mo
 - (c) siofi 'o e poloseki 'i ha vaha'a taimi fuoloa hili 'a e kakato 'a hono fakahoko, ke fakapapau'i 'oku tu'uloa.
- (3) Kuo pau ke fakakau'i he Komiti Fakakolo 'a e kau fakafofonga mei he ngaahi kulupu ko 'eni –
 - (a) 'Ofisa Kolo;
 - (b) kolo 'oku ma'u monu'ia;
 - (c) taha ngaue aleapau lalahi ki he poloseki (kapau 'oku fiema'u); mo e
 - (d) Potungaue felave'i 'a e Pule'anga 'oku ne tokanga'i ha konga 'a e poloseki.
- (4) Kuo pau ki he Komiti Fakakolo ke nau fili 'a e Sea 'o e Komiti.
- (5) Kuo pau ke 'i ai ha ongo memipa 'o e komiti ko ha fefine.
- (6) Fakatatau ki he faingamalie 'a e ngaahi ma'u'anga tokoni, kuo pau ki he Sekelitali ke ne poupu ki hono tokanga'i 'a e ngaue 'o e Komiti Fakakolo.
- (7) Neongo 'a e tu'utu'uni si'i (1), kapau 'oku 'ikai fokotu'u 'a e Komiti Fakakolo 'e he Komiti Pule, kuo pau ke fakahoko 'a e ngaahi ngafa mo e ngaahi fatongia 'o e Komiti Fakakolo 'i he ngaahi tu'utu'uni ko 'eni 'e ha sino 'a ia kuo fakangofua 'e he Komiti Pule.

38 Siofi 'o e Poloseki 'e he Komiti Fakakolo

- (1) Fakatatau ki he tu'utu'uni si'i (2), kuo pau ke hanga 'e he Komiti Fakakolo 'o siofi e ngaahi tafa'aki pau 'o e Aleapau ki hono Fakahoko 'o e Poloseki 'i hono tu'utu'uni, 'i he tohi, 'e he Sekelitali.
- (2) Neongo 'a e tu'utu'uni si'i (1), kuo pau ki he Komiti Fakakolo ke nau 'oatu ha fanonongonongo taau ki he taha fakahoko poloseki kimu'a pea ne hu ki ha feitu'u 'oku fakahoko ai ha poloseki, pea kuo pau ki he taha fakahoko poloseki ke 'oatu ha ngofua ke hu 'a e kau memipa 'osi fakamafai 'e he Komiti Fakakolo ki he feitu'u 'oku tu'u ai 'a e poloseki.
- (3) Kuo pau ke lipooti 'a e Komiti Fakakolo ki he Sekelitali kapau 'oku 'i ai ha ngaahi me'a 'oku nau hoha'a ki ai 'i hono fakahoko 'a e poloseki.
- (4) 'I he taimi 'oku 'ohake ai ha ngaahi hoha'a ki he Komiti Fakakolo, kuo pau ki he Sekelitali ke ne fakapapau'i 'a e founga lelei taha ke ngaue'aki ki hono fakahoko ha fakalelei ki he ngaahi hoha'a ko ia pea ke ne fanongonongo ki he taha fakahoko poloseki 'i ha tu'utu'uni tohi.

39 Siofi 'a e poloseki mo sivi'i 'e he Sekelitali

- (1) Ko e Sekelitali, 'i he'ene alea mo e Komiti Tekinikale, kuo pau ke ne fakahoko hono siofi mo sivi'i 'a e ngaahi fatongia 'o fakatatau ki he kupu 35 'o e Lao.
- (2) Hili 'a e alea mo e taha fakahoko poloseki, Kuo pau ki he Sekelitali ke ne lipooti 'a e ngaahi hoha'a 'oku felave'i mo hono fakahoko 'o e poloseki ki he Komiti Pule.
- (3) 'I he taimi 'oku 'o hake ai ngaahi hoha'a 'e he Sekelitali, kuo pau ki he Komiti Pule ke ne fakapapau'i 'a e founga lelei taha ke ngaue'aki ki hono fakalelei 'o e ngaahi hoha'a ko ia pea ke ne fanongonongo he taha fakahoko poloseki 'i he tu'utu'uni tohi.

KONGA XI – FAKAKAKATO 'O HA POLOSEKI

40 Fakakakato 'o ha Poloseki

- (1) 'O 'ikai toe si'i hifo 'i he mahina 'e 3 kimu'a 'i ha 'aho fakakakato 'o e poloseki, kuo pau ki he Sekelitali pea mo e taha fakahoko poloseki ke nau sivi'i pe 'e fiema'u ke toe toloi 'a e 'aho faka'osi 'e fakakakato ai 'a e poloseki pe 'ikai.
- (2) Ko e tohi kole ki hono fakaloloa 'a e 'aho fakakakato 'o e poloseki kuo pau ke fakahoko –
 - (a) 'e he taha fakahoko poloseki 'i he tohi;
 - (b) 'o fakatu'asila ki he Komiti Pule; pea

- (c) fakakau ki ai 'a e ngaahi fakamo'oni fakaikiiki ki he ngaahi 'uhinga 'oku fiema'u ai ke fakaloloa 'a e 'aho fakakakato 'o e poloseki.
- (3) Hili hono fakakaukau'i ha tohi kole ke fakaloloa, 'e ngofua ki he Komiti Pule ke kole ha ngaahi fakamatala makehe.
- (4) Kapau 'e fakaloloa 'e he Komiti Pule 'a e 'aho fakakakato 'o e poloseki –
- (a) kuo pau ke kei ngaue'aki 'a e ngaahi tu'unga mo e makatu'unga tatau, 'o hange ko ia na'e fuofua felotoi ki ai 'a e ngaahi fa'ahi 'i he Aleapau ki hono Fakahoko 'o e Poloseki; pea
- (b) kuo pau ka 'i ai ha liliu ki he Aleapau ki hono Fakahoko 'o e Poloseki 'e teuteu'i ia 'e he Sekelitali ke fakatonutonu 'a e 'aho fakakakato 'o e poloseki pea ko e liliu ko ia kuo pau ke fakamo'oni hinga ki ai 'a e ngaahi fa'ahi.
- (5) Kapau 'e 'ikai tali 'e he Komiti Pule 'a hono toe fakaloloa 'o e 'aho fakakakato 'o e poloseki, kuo pau ke faipau 'a e taha fakahoko poloseki ki he ngaahi fiema'u kotoa 'a e poloseki ki mu'a 'i he 'aho faka'osi.

41 Vakai'i Faka'osi

- (1) Kimu'a pea vakai'i faka'osi ha poloseki, kuo pau ki he taha fakahoko poloseki ke ne fakahu atu ki he Sekelitali ha lipooti fakakakato 'a e poloseki, 'a ia 'oku kau ai 'a e lipooti fakapa'anga kakato, 'o fakatatau ki he kupu 35(3)(c) 'o e Lao.
- (2) Hili hono fakahoko kakato 'a e poloseki, ko e Sekelitali fakataha pea mo e –
- (a) Komiti Fakakolo; mo e
- (b) taha fakahoko poloseki,
- kuo pau ke na fakahoko ha vakai'i faka'osi 'o e poloseki kuo kakato.
- (3) Kuo pau ke kamata 'aki 'a e founa vakai'i faka'osi ha fakataha taliui faka'osi, 'a ia kuo pau ke sivi'i mo, fakapapau'i 'i ai, 'i he'ene kaunga ki ai, 'a e ngaahi me'a ko 'eni –
- (a) fakamo'oni'i 'o e sino'i pa'anga kuo ma'u mai mo faka'aonga'i;
- (b) ngaahi ola ha mai;
- (c) kau ki ai 'a e kakai fefine, kakai tangata, fanau mo e ngaahi kulupu tu'u laveangofua;
- (d) fakapeseti 'o e kakai fefine, kakai tangata, fanau mo e ngaahi kulupu tu'u laveangofua 'oku uestia fakahangatonu pe 'ikai fakahangatonu 'e he poloseki;
- (e) levolo 'o e tokoni fakatekinikale kuo ma'u lolotonga hono palani'i mo ngaue'i; mo e
- (f) founa hu ki tu'a te ne fakapapau'i 'a e tu'uloa 'a e poloseki 'i ha vaha'a taimi loloa hili 'a e ngaue ki ai.

- (4) Hili hono fakapapau'i 'e he fakataha 'a e ngaahi fakamatala, kuo pau ke fakahoko ha sivi faka'osi mo ha fakamo'oni'i 'e he Sekelitali.

42 Fakapapau'i 'o e fakakakato

- (1) Hili 'a hono vakai'i faka'osi mo e sivi faka'osi kuo fakahoko 'i he tu'utu'uni 41(3) mo e 41(4), kuo pau ke teuteu'i 'e he Sekelitali ha Tohi Ngaue ki hono Fakakakato 'o e Poloseki, fakataha mo ha lipooti faka'osi 'oku ne sivi'i 'a e ola lelei 'o e poloseki 'i hono fakakakato 'a e ngaahi me'a ko 'eni –
- (a) ngaahi taumu'a 'a e poloseki;
 - (b) ngaahi ola 'a e poloseki;
 - (c) patiseti;
 - (d) ngaahi vaha'a taimi; mo e
 - (e) ngaahi lesoni 'o e a'usia.
- (2) Kapau 'oku pehe 'e he Komiti Pule 'oku fakafiemalie hono fakakakato 'a e poloseki, kuo pau ke fakamo'oni hinga 'i he Tohi Ngaue ki hono Fakakakato 'o e Poloseki 'a e –
- (a) sea 'o e Komiti Pule; mo e
 - (b) taha fakahoko ngaue,
- ke faka'ilonga'i 'oku faka'ofisiale hono fakakakato 'o e poloseki.
- (3) 'E lau ko e poloseki 'oku –
- (a) “tapuni faka'ofisiale” 'i he 'aho 'o e fakataha 'a e Komiti Pule pea kuo pau ke lekooti 'a e 'aho ko 'eni ko e 'aho tapuni faka'ofisiale 'o e poloseki 'i he teitapeisi 'a e Potungau; pea
 - (b) “foaki ia” ki he kakai ma'u monu'ia 'o e kolo ki he hoko atu 'o e ngaahi ngaue 'i he 'aho tapuni 'o e poloseki.
- (4) Ko e Tohi Ngaue ki hono Fakakakato 'o e Poloseki 'oku tu'utu'uni ia 'i he Tepile 14.
- (5) Hili 'a e 'aho tapuni faka'ofisiale, kuo pau 'e 'ikai toe tali 'e he Sekelitali ha toe ngaahi 'eke ki ha totongi 'o e ngaahi koloa mo e ngaue 'o e poloseki.

KONGA XII – TA'OFI FAKATAIMI, FAKANGATA PE FAKAFOKI 'O E SINO'I PA'ANGA

43 Ngaahi Mafai 'o e Komiti Pule

- (1) Ko e Ngaahi Mafai 'o e Komiti Pule kuo pau ke tatau mo ia 'oku ha 'i he kupu 10 'o e Lao.

- (2) Ko ha tu'utu'uni pe 'e ta'ofi fakataimi pe 'ikai ha poloseki kuo pau ke makatu'unga ia 'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi me'a ko 'eni –
- (a) 'oku 'ikai fakafiemalie 'a e lava 'e he taha fakahoko poloseki 'o ma'u 'a e ngaahi 'aho faka'osi mo e ngaahi taumu'a kuo fokotu'u 'e he poloseki;
 - (b) 'oku 'ikai fe'unga hono lipooti 'e he taha fakahoko poloseki 'a e ngaahi fakamole 'o e pa'anga poloseki; pe
 - (c) 'ikai lava 'a e taha fakahoko poloseki ke 'oatu ha ngaahi lipooti fakapa'anga kuo tu'utu'uni ki he Sekelitali.
- (3) Ko ha tu'utu'uni pe 'e fakafoki pe 'ikai ha pa'anga poloseki kuo pau ke makatu'unga ia 'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi me'a ko 'eni –
- (a) fakamo'oni falala'anga kuo fakaha ki he Komiti Pule ko e –
 - (i) sino'i pa'anga kuo, pe 'oku lolotonga pule'i hala ia 'e he taha fakahoko poloseki –
 - (ii) ngaahi lipooti fakapa'anga 'o e taha fakahoko poloseki 'oku taki hala, pe kuo fakataumu'a ke taki hala'i 'a e Komiti 'o fekau'aki mo hono fakamole 'o e sino'i pa'anga; pe
 - (iii) fakahoko 'a e poloseki 'oku kehekehe 'aupito ia mei he me'a kuo alea'i 'i he Aleapau ki hono Fakahoko 'o e Poloseki, pea ko e ngaahi liliu na'e fakahoko 'e he taha fakahoko poloseki na'e 'ikai tomu'a fakangofua ia 'e he Komiti; pe
 - (b) ko ha ngaahi me'a kehe 'oku pehe 'e he Komiti 'oku mahu'inga.
- (4) Ko ha tu'utu'uni pe 'e fakangata pe 'ikai 'a e poloseki kuo pau ke makatu'unga ia 'i ha taha pe lahi ange 'o e ngaahi me'a ko 'eni –
- (a) fakamo'oni falala'anga kuo fakaha ki he Komiti Pule ko e –
 - (i) ko e pa'anga poloseki kuo ngaue hala 'aki ia 'e he taha fakahoko poloseki –
 - (ii) ko e ngaue 'oku lolotonga fakahoko mo e ngaahi ola na'e taumu'a ki ai 'i he Aleapau ki hono Fakahoko 'o e Poloseki 'oku kehekehe 'aupito ia, pea 'e 'ikai lava 'o toe fakalelei'i kae'oua 'oku toe tanaki mai ha sino'i pa'anga; pe
 - (iii) ko e taha fakahoko poloseki 'oku 'ikai ke nau toe lava 'o ma'u 'enau ngaahi taumu'a ki ai 'a e poloseki –
 - (A) ki he fakafiemalie pe 'a e Komiti Pule; pe
 - (B) 'i loto 'i he vaha'a taimi na'e fakamahino 'i he Aleapau ki hono Fakahoko 'o e Poloseki; pe
 - (b) ko e taha fakahoko poloseki na'e 'oange ki ai 'a e faingamalie ke fakalelei'i 'a e ngaahi hoha'a kuo 'ohake 'e he Komiti Pule, ka na'e 'ikai lava 'e he taha fakahoko poloseki ke fakalelei'i 'a e ngaahi hoha'a ko ia ki he fiemalie 'o e Komiti Pule.

44 Ngaahi Tu'utu'uni 'o e Komiti Pule

- (1) 'I he taimi 'oku ngaue'aki ai 'e he Komiti Pule ha mafai 'o fakatatau ki he tu'utu'uni 43, ko e tu'utu'uni mo e ngaahi 'uhinga ki he tu'utu'uni kuo pau ke fakahoko ia ki he taha fakahoko poloseki –
 - (a) 'i he tohi;
 - (b) 'i loto 'i he 'aho 'e 3 mei hono fakahoko 'a e tu'utu'uni; mo
 - (c) ha ngaahi tu'unga ke hoko atu ai 'a e poloseki, kapau ko e taumu'a ke toe hoko atu.
- (2) Kapau ko e poloseki kuo –
 - (a) ta'ofi fakataimi, kuo pau ki he Komiti Pule ke ne fakahoko ha tohi fanongonongo ki he taha fakahoko poloseki, fakaha 'a e ngaahi fiema'u ke fakakakato 'e he taha fakahoko poloseki kae malava ke hoko atu 'a e poloseki;
 - (b) fakafoki, kuo pau ki he Komiti Pule ke fakaha 'a e mahu'inga ke totongi fakafoki mo e founa kuo pau ke ma'u mai 'aki 'e he Sekelitali 'a e sino'i pa'anga mo fakahu 'aki ki he Sino'i Pa'anga; pe
 - (c) fakangata pe ki mu'a 'i he 'aho fakakakato, kuo pau ki he Komiti Pule ke fanongonongo ki he taha fakahoko poloseki ha ngaahi fiema'u, kau ki ai mo hono fakafoki ange 'o e ngaahi koloa 'o e poloseki.
- (3) Ki he tu'unga 'o 'enau kau 'i hono fa'u, teuteu'i, fakahu atu pe fakahoko 'o e poloseki, kuo pau ke tufa 'a e ngaahi tatau 'o e fanongonongo 'i he tu'utu'uni si'i (1), ki he ngaahi fa'ahi 'oku kau ki ai fakataha mo e kolo, 'ofisa kolo 'i he kolo ma'u monu'ia, kosilio fakakolo pe fakavahefonua, pe koe Komiti Fakakolo.
- (4) Ko ha tu'utu'uni mei he Komiti Pule 'i he Konga ni 'e ngofua ke fakahoko ki ai ha tangi ha taha fakahoko poloseki 'o fakatatau ki he Konga XVI 'o e ngaahi tu'utu'uni ko 'eni.

KONGA XIII – SEKELITALI MO E NGAAHI KOMITI NGAUE

45 Pule'i 'o e sino'i pa'anga poloseki

- (1) Ko e Sekelitali, pe Sekelitali Fakatahataha 'a ia 'oku fokotu'u ia 'i he kupu 14 'o e Lao, kuo pau ke ne tokangaekina hono pule'i 'o e poloseki mo e sino'i pa'anga poloseki 'i he Lao.
- (2) 'I he ta'u taki taha, 'e ngofua ki ha taha ke ma'u mai ha ngaahi fakamatala mei he Sekelitali fekau'aki mo e 'i ai ha pa'anga poloseki, ngaahi tu'utu'uni poloseki, ngaahi takai 'o e tohi kole poloseki.

- (3) Ko e feitu'u ha mai 'o e 'ofisi 'a e Sekelitali kuo pau ke fakaha ke 'ilo'i 'e he kakai, 'aki ha fanongonongo 'i he Kasete, 'i loto 'i he mahina 'e 3 mei hono kamata ngaue'aki 'a e ngaahi tu'utu'uni ko ia.
- (4) Mei he taimi ki he taimi, 'e ngofua ki he Sekelitali ke ne tuku atu ha ngaahi tu'utu'uni 'a ia kuo fakamafai 'e he Komiti Pule.

46 Pulusi 'o e ngaahi taumu'a 'inivesi fakalukufua mo e tu'utu'uni ngaue

- (1) 'I loto 'i he 'aho 'e 15 hono tali 'e he Kapineti 'a e Tu'utu'uni Ngaue 'Inivesi 'i he kupu 24(4) 'o e Lao, kuo pau ke pulusi 'e he Komiti Pule 'a e –
 - (a) Tu'utu'uni Ngaue 'Inivesi 'o e Sino'i Pa'anga 'a ia kuo tali 'e he Kapineti pe 'i ha founga 'e taha, 'oatu ha vakai ki he ngaahi 'inivesi kuo fakahoko; mo e
 - (b) ngaahi taumu'a 'inivesi fakalukufua 'o e Sino'i Pa'anga 'i he kupu 16 'o e Lao.
- (2) Pulusi 'o e ngaahi tohi ngaue 'i he kupu si'i (1) kuo pau ke –
 - (a) fakahoko 'i he uepisaiti 'a e Potungaue; pea
 - (b) fakahoko 'i he lea Faka-Tonga mo e lea Faka-Pilitania fakatou'osi.

KONGA XIV – VAHEVAHE 'A E FALE ALEA

47 Minisitā Pa'anga ke fealea'aki

Kimu'a hono kole 'e he Minisita Pa'anga ki ha vahevahe mei he Fale Alea 'o fakatatau ki he kupu 32(1) 'o e Lao, kuo pau ki he Minisita Pa'anga ke fealea'aki mo e Minisita, Komiti Pule mo e Sekelitali ke fakapapau'i pe 'e fiha fakakatoa 'e fakahu mai mei he 'Akauni Fakatupu ki he 'Akauni Ngaue 'i he ta'u fakapa'anga hoko.

48 Makatu'unga ke fakakaukau'i

'I hono fakakaukau'i 'a e pa'anga fakakatoa ke vahe'i mei he 'Akauni Fakatupu ki he 'Akauni Ngāue 'o e Sino'i Pa'anga 'i he ta'u fakapa'anga hoko, ko e Minisita Pa'anga 'oku alea mo e Minisita 'oku ne tokangaekina 'a e feliuliuaki 'o e 'ea, kuo pau ke ne fakakaukau'i 'a e ngaahi me'a ko 'eni -

- (a) tu'unga 'o e pa'anga 'oku fiema'u ki he takai 'o e pa'anga poloseki hoko;
- (b) fe'ave'aki 'o ha tupu mei he 'akauni fakatupu ki he 'akauni ngaue 'o e Sino'i Pa'anga.
- (c) patiseti ngaue 'o e Sekelitali mo e ngaahi komiti ngaue 'o e Sino'i Pa'anga;

- (d) 'i ai ha ngaahi totongi fealea'aki, tekunikale pe ngaue 'a ia 'oku ngalingali ke hoko 'i he ta'u fakapa'anga hoko, 'a ia ko e tu'utu'uni 'e he Komiti Pule 'oku tauu ke a'usia 'a e ngaahi taumu'a 'o e Lao; mo
- (e) ha ngaahi fakamole kehe na'e fakakaukau 'i he patiseti 'a e Komiti Pule ki he ta'u fakapa'anga 'hoko.

49 Sekelitali ke ne 'oatu ha ngaahi tohi ngaue 'e fiema'u

Kuo pau ki he Sekelitali ke ne teuteu'i mo 'oatu ki he Minisita Pa'anga ha ngaahi tohi ngaue 'a ia 'oku fiema'u ke ne fakahu atu ki he Fale Alea 'i he kupu 32(1) 'o e Lao.

KONGA XV – PA'ANGA

50 Ngaahi Koloa 'a e Sekelitali

- (1) Kuo pau ki he 'Ofisa Pule Ngaue ke ne fakapapau'i ko e Sekelitali mo e ngaahi komiti ngaue 'o e Sino'i Pa'anga 'oku nau ma'u 'a e ngaahi koloa pau ke nau fakahoko 'enau ngaahi fatongia 'i he Lao.
- (2) 'I hono 'oatu ha ngaahi koloa ki he Sekelitali mo e ngaahi komiti ngaue 'o e Sino'i Pa'anga, kuo pau ki he 'Ofisa Pule Ngaue ke ne fili 'a e ngaahi fili 'oku totongi ma'ama'a taha mo ngaue lelei taha 'aki 'a e ma'u'anga ivi, hili ia hono fakakaukau'i 'o e ngaahi ola 'o ha 'ekitiviti ki he 'ataakai.
- (3) Fakakatoa 'a e ngaahi fakamole 'o e Sekelitali pe ngaahi komiti ngaue 'o e Sino'i Pa'anga, kuo pau ke fakahoko ia 'o fakatatau mo e ngaahi tu'utu'uni ngaue fakapa'anga mo e kaunga ki ai 'o e Sino'i Pa'anga.
- (4) koe'uhi ko e taumu'a ke mahino, ko ha lave ki he "Sekelitali" 'i he tu'utu'uni ni kuo pau ko ha lave ia ki he "Sekelitali Fakatahataha" 'a ia kuo fokotu'u ia 'i he kupu 14 'o e Lao.

51 Ngaahi 'ekitiviti mo e fakamole kuo fakangofua

- (1) Ko engaahi 'ekitiviti mo e ngaahi fakamole kuo fakangofua ki he ngaahi 'ekitiviti 'o e poloseki ko e –
 - (a) ngaahi ngaue sivile (fekau'aki mo e ngaahi poloseki langa lalahi); mo e
 - (b) ngaahi naunau mo e koloa.
- (2) Neongo 'a e tu'utu'uni si'i (1), ko e ngaahi 'ekitiviti mo e ngaahi fakamole ki he ngaahi 'ekitiviti poloseki 'e ngofua ke fakangofua 'e he Komiti Pule 'o makatu'unga 'i he me'a 'oku hoko, 'a ia ko e 'ekitiviti pe ko e fakamole 'oku fakamo'oni'i totonu –
 - (a) pule'i 'a e ngaahi totongi 'o e taha fakahoko poloseki;

- (b) ngaahi totongi ngaue felave'i mo e ngaue mo e fakahoko 'o e poloseki;
- (c) ngaahi ngaue pe ngaahi totongi alea'i;
- (d) naunau;
- (e) ngaahi aleapau ngaue ki hono fakahoko 'o e ngaue;
- (f) tokoni fakatekinikale; mo e
- (g) ngaahi ako ngaue.
- (3) Ko e ngaahi 'ekitiviti mo e ngaahi fakamole kuo fakangofua 'e he Sekelitali mo e ngaahi komiti ngaue 'o e Sino'i Pa'anga –
- (a) 'oku tu'u ma'u;
- (b) ko e ngaahi totongi 'o e fakataha, 'a ia kuo fakangofua 'o fakatatau mo e Lao;
- (c) 'oku 'i he totongi kuo fokotu'u atu 'e he Sekelitali pea tali 'e he Komiiti Pule –
- (i) fefononga'aki fakalotofonua mo fakavaha'apule'anga mo e faka'aho 'a e ngaahi fakataha, konifelenisi mo e ngaahi 'ekitiviti fekau'aki mo e feliuliaki 'o e 'ea;
- (ii) ngaahi sevesi pe totongi alea; mo e
- (iii) ngaahi totongi 'atita 'o e taha 'atita taautaha kuo fokotu'u 'i he kupu 29 'o e Lao;
- (d) ngaahi naunau 'ofisi;
- (e) ngaahi ako ngaue;
- (f) tokoni fakatekinikale; mo e
- (g) ngaahi koloa.
- (4) 'E ngofua ki he Kapineti, 'i he fealea'aki mo e Minisita mo e Minisita Pa'anga, ke ne fakangofua ha ngaahi 'ekitiviti mo ha ngaahi fakamole 'a ia 'e ngofua ke ngaue'aki 'a e pa'anga mei he Sino'i Pa'anga,
- Ka kuo pau ka 'i ai ha ngaahi 'ekitiviti pe fakamole na'e fakangofua ke fakatatau ia ki he ngaahi taumu'a 'o e sino'i pa'anga pe kuo fokotu'u 'i he kupu 5 'o e Lao.

52 Ngaahi 'ekitiviti mo e fakamole 'oku tapui ke ngaue'aki ki ai 'a e Sino'i Pa'anga

Ngaahi 'ekitiviti mo e fakamole 'oku tapui ke ngaue'aki ki ai 'a e Sino'i Pa'anga ko e –

- (a) tute kasitomu;
- (b) vahenga 'o ha 'ofisa fakapule'anga;

- (c) ngaahi me'alele;
- (d) ngaahi sikolasipi;
- (e) fakamole ki he ngaue mo e ngaahi fakamole monomono 'a ia 'oku kau ki ai 'a e -
 - (i) 'uhila, vai, kasa mo e telefoni; mo e
 - (ii) lolo (fuel);
- (f) ngaahi me'atau 'o ha fa'ahinga pe; pe
- (g) ngaahi fakamole fekau'aki mo ha ngaahi kemipeini fakapolitikale.

53 Tu'utu'uni 'o e ngaahi totongi fakataha 'a e Komiti Launga

- (1) Kuo pau ki he Kapineti, 'i he'ene fealea'aki mo e Ma'u Mafai Vahenga, ke ne tali 'a e tu'unga 'o e ngaahi totongi fakataha 'a ia 'oku taau ma'ae kau memipa 'o e Komiti Lāunga, 'o fakakau ki ai 'a e ngaue mo e tu'unga taukei 'o e memipa taki taha.
- (2) 'I he taimi 'oku tu'utu'uni ai 'a e Lao ke fokotu'u 'e he Komiti Pule ha fa'ahinga totongi ke totongi mei he Sino'i Pa'anga, ko e founa ki hono fakafuofua 'a e ngaahi totongi kuo pau ke fakatatau ia ki he ngaahi tu'utu'uni founa ngaue 'a e Komiti Pule

54 Ko e fakatau ki he ngaahi poloseki

- (1) Fakataha mo e taha fakahoko poloseki, kuo pau ke teuteu'i 'e he Sekelitali 'a e ngaahi tohi ngaue ko 'eni 'o fekau'aki mo ha poloseki –
 - (a) taimi tepile 'a e taha fakahoko poloseki; mo e
 - (b) palani fakatau 'a e poloseki
- (2) Tukukehe 'a e taimi 'oku 'i ai ha ngaahi tu'utu'uni fakatau makehe kuo tu'utu'uni 'e he ngaahi tu'utu'uni kuo fa'u 'o e Lao, kuo pau ke fakahoko 'a e fakatau 'o e ngaahi koloa mo e sevesi 'o fakatatau ki he –
 - (a) tohi ngaue kuo tali pea fakamo'oni hingoa ki ai 'a e Minisita Pa'anga 'i he kupu 22 'o e Lao ki hono Pule'i e Pa'anga 'o e Pule'anga; pe
 - (b) ngaahi tu'utu'uni ngaue mo e founa ngaue pau 'a e kautaha foaki.
- (3) Ko e founa ngaue 'e pule'i ia 'e he Minisita Pa'anga mo e Sekelitali pea kuo pau ke makatu'unga ia 'i he ngaahi me'a ko 'eni –
 - (a) natula mo e taukei fakapa'anga 'o e taha fakahoko poloseki;
 - (b) totongi fakakatoa 'a e poloseki;
 - (c) mahu'inga fakakatoa 'o e ngaahi koloa mo e sevesi 'a ia kuo tu'utu'uni ke fakatau;

- (d) pe ko e taha fakahoko poloseki ko ha taha aleapau ngaue taautaha, Potungaue 'a e Pule'anga ko ha kautaha, pe 'oku 'ikai ko ha Kautaha Pule'anga; mo e
 - (e) tukuange 'o e sino'i pa'anga mei he Potungaue Pa'anga.
- (4) 'I he maau 'a e fakaikiiki 'o e patiseti mo e palani fakatau ki ha poloseki pea kuo tali ia 'e he Komiti Pule, kuo pau ki he Komiti Pule 'o fakafou 'i he Sekelitali ke kole mei he Potungaue Pa'anga 'a e mahu'inga pe ko e ngaahi mahu'inga ke tufaki, 'i he taimi 'e fiema'u ai.

55 Tufaki 'o e pa'anga poloseki

- (1) Ko e kole ke tukuange 'a e pa'anga 'o fekau'ai mo ha poloseki kuo pau ke kau ai 'a e ngaahi tohi ngaue ko 'eni –
 - (a) tu'utu'uni tohi 'o e Komiti Pule 'a ia kuo fakamo'oni hingoa ki ha toko ua 'o e ngaahi fakamo'oni kuo fakamafai, 'o fakatatau ki he kupu 25(2) 'o e Lao;
 - (b) ngaahi fakaikiiki 'o e tu'unga 'o e patiseti; mo
 - (c) ha vausia kuo fakamafai'i totonu pe ha tohi ngaue kehe pehē mei he Sekelitali, kuo fakamo'oni hingoa ki ai 'a e 'Ofisa Pule Ngaue 'o e Potungaue 'oku ne tokangaekina 'a e feliuliuaki 'o e 'ea pe ko hono fakafofonga.
- (2) Hili hono ma'u 'a e ngaahi tohi ngaue 'i he tu'utu'uni si'i (1), kuo pau ke ngāue'i pea tufaki 'e he Potungāue Pa'anga 'a e totongi 'o fakatatau ki he ngaahi founga fakaloto'apingāue 'a e Potungāue Pa'anga.
- (3) Kuo pau ke 'ikai totongi 'a e pa'anga ki ha taha fakahoko poloseki ka 'e totongi hangatonu pe ia ki he taha faifakatau 'o e ngaahi koloa kuo fakatau pe ko e taha aleapau ngaue ki he ngaahi sevesi'o ha poloseki.

KONGA XVI – KO E FOUNGA LAUNGA

56 Fakahu atu 'o ha ngaahi launga

- (1) 'E ngofua ki ha taha ke ne fakahu atu ha tohi launga, 'o fakatu'asila ki he sea 'o e Komiti Launga, 'o fakatatau ki he kupu 38 'o e Lao.
- (2) Kuo pau ki he launga ke fakahu atu ki he Sekelitali 'o e Komiti Launga 'i loto 'i he 'aho 'e 15 mei hono fakahoko 'e ha sino 'i he Lao ha tu'utu'uni pe ko e me'a ('a ia ko e 'uhinga ia 'o e launga) kuo hoko.
- (3) Ko e Foomu Launga ke fakahu atu 'e he taha launga 'oku tu'utu'uni 'i he Tepile 15.

- (4) 'E ngofua ki he taha launga, 'o pou pou ki he 'eke, ke ne 'oatu ha ngaahi tohi ngaue 'a ia 'oku 'ikai ke lisi 'i he Foomu Launga.
- (5) Kuo pau ki he Komiti Pule ke nau fakahoko 'a e tu'utu'uni aofangatuku fekau'aki mo ha launga 'i loto 'i he 'aho e 21 mei hono fakahoko 'o ha launga, ko e fe pe ha me'a 'e hoko 'amui ange.

57 Makatu'unga ki he ngaahi tu'utu'uni 'a e Komiti Launga

- (1) Kuo pau ke fokotu'u 'e he Komiti Launga ha makatu'unga ki he'ene fakahoko tu'utu'uni.
- (2) Kuo pau ki he Komiti Launga ke fakakau 'a e makatu'unga 'i he tu'utu'uni si'i (1) ki he'ene Ngaahi Tu'utu'uni Founa Ngaue pea tali 'e he Kapineti.

58 Ngaahi launga ma'ama'a pe laulaunoa

Kuo pau ki he Komiti Launga ke tukuange 'a e ngaahi launga 'oku pehe, 'i he'enua fakakaukau, 'oku ma'ama'a pe laulaunoa.

KONGA XVII – VAHE'I 'O E KAU 'OFISA

59 Kau 'ofisa kuo vahe'i ke tuku atu ha'anau la'ita

- (1) Kuo pau ki ha taha kuo vahe'i ko e 'ofisa taliui 'i he kupu 41 'o e Lao ke tuku atu ki ai ha la'ita 'o fakatatau ki he Tepile 16.
- (2) Kuo pau ke fakahoko 'e he Sekelitali hono tuku atu 'o e faka'ilonga'i la'ita ki ha 'ofisa kuo vahe'i.

KONGA XVIII – NGAHI HIA

60 'Oatu 'o e fakamatala loi pe fakamatala hala

- (1) Ko ha taha 'oku ne 'oatu ha fakamatala loi pe ha fakamatala hala 'i he ngaahi tu'utu'uni ko 'eni 'oku ne fakahoko 'a e hia.
- (2) Ko ha taha 'oku ne maumau'i 'a e tu'utu'uni si'i (1) kuo pau ke ala mo'ua 'i ha'ane halaia ki ha mo'ua pa'anga 'o a'u ki he \$2,000 pe ko e ngaue popula ki ha vaha'a taimi 'o a'u ki mahina 'e 3, pe fakatou'osi.

61 'Ikai tauhi 'a e ngaahi lekooti

- (1) Ko ha taha 'oku 'ikai ke ne tauhi ha lekooti 'a ia 'oku fiema'u 'i he ngaahi tu'utu'uni ko 'eni 'oku ne fakahoko 'a e hia.
- (2) Ko ha taha 'oku ne maumau'i 'a e tu'utu'uni si'i (1) kuo pau ke ala mo'ua 'i ha'ane halaia ki he mo'ua pa'anga 'o a'u ki he \$2,000 pe ko e ngaue popula ki ha vaha'a taimi 'o a'u ki mahina 'e 3, pe fakatou'osi.

62 Ngaue hala'aki 'o e pa'anga poloseki pe ko e ngaahi naunau

- (1) Ko ha taha 'oku ne ngaue hala'aki 'o e pa'anga poloseki pe ko e ngaahi naunau ki ha ngaahi taumu'a kehe mei he aleapau 'a e ngaahi fa'ahi 'i ha Aleapau ki hono Fakahoko 'o e Poloseki 'oku ne fakahoko 'a e hia.
- (2) Ko ha taha 'oku ne maumau'i 'a e tu'utu'uni si'i (1) kuo pau ke ala mo'ua 'i ha'ane halaia ki he hia pea kuo pau ke ala mo'ua pa'anga 'o a'u ki he \$10,000 pe ko e ngaue popula ki ha vaha'a taimi 'o a'u ki he mahina 'e 12, pe fakatou'osi.
- (3) Kuo pau ki ha taha kuo fakahalaia'i ki ha hia 'i he ngaahi tu'utu'uni ni, 'o tanaki atu ki he tautea kuo hilifaki, 'e tu'utu'uni ia ke ne fakafoki ha ngaahi pa'anga poloseki pe ngaahi naunau ki he Komiti Pule.

KONGA XIX – NGAahi ME'A KEHEKEHE**63 Ngaahi me'akehe Fakataimi**

- (1) Neongo ha tu'utu'uni kehe 'oku fehangahangai, kuo pau ke ngaue'aki 'a e ngaahi tu'utu'uni ko 'eni 'i he 'uluaki takai 'o e pa'anga poloseki hili hono kamata ngaue'aki 'o e ngaahi tu'utu'uni ko 'eni –
 - (a) Kuo pau ki he Komiti Pule ke tu'utu'uni mo pulusi 'a e ngaahi 'aho totonu ki he 'uluaki takai 'o e pa'anga poloseki; pea
 - (b) Kuo pau ki he Komiti Pule ke tu'utu'uni ha ngaahi tu'utu'uni makehe 'a ia 'e toki naue'aki hili hono fanongonongo 'e he Minisita 'a e ngaahi mahu'inga 'uluaki fakafonua pea lolotonga pe 'a e 'uluaki takai 'o e pa'anga poloseki.
- (3) Ko hono pulusi 'o e 'aho totonu taau ki he 'uluaki takai 'o e pa'anga poloseki kuo pau ke fakahoko –
 - (a) 'i ha letio 'a ia 'oku lahi ngaue'aki 'e he kakai;
 - (b) 'i ha nusipepa 'oku lahi hono tufaki 'i Tonga ni; pe
 - (c) 'i he uepisaiti 'o e Potungae.

64 Ngaahi lekooti ke tauhi

- (1) Ko e ngaahi lekooti 'o e ngaahi sino pule kuo fokotu'u 'i he Lao, 'o tatau pe ko e tatau pepa pe 'i he fotunga faka'ilekitulonika, kuo pau ke tauhi ia 'e he Sekelitali 'i ha vaha'a taimi 'ikai si'i hifo he ta'u 'e 7.
- (2) Kuo pau ke fakakau 'i he ngaahi lekooti 'a e ngaahi sino pule, kae 'ikai fakangatangata ki he –
 - (a) ngaahi miniti 'o ha fakataha faka'ofisiale;
 - (b) ngaahi fakamatala fakapa'anga mo e lipooti 'atita;
 - (c) ngaahi lekooti fe'ave'aki fakapa'anga;
 - (d) ngaahi tohi ngaue mo e fakamatala fakapangike;
 - (e) ngaahi fetu'utaki faka'ofisiale (kau ki ai mo e vaha'a 'o e kau memipa mo e vaha'a 'o e ngaahi komitit);
 - (f) ngaahi tu'utu'uni 'o e Komiti Pule;
 - (g) ngaahi tohi fakamafai'i, vausia pe ha ngaahi tohi ngaue kehe;
 - (h) ngaahi tu'utu'uni Kapineti pe ngaahi fakamafai 'o felave'i mo e ngaahi me'a 'i he Lao pe ko e ngaahi tu'utu'uni ko 'eni;
 - (i) ngaahi tohi 'o e vahe'i;
 - (j) ngaahi tohi ngaue 'o e vahe'i 'a ia kuo fa'u 'i he Lao ni; pe
 - (k) ngaahi tatau kuo fakamo'oni hingoa ki ai 'o e Aleapau ki hono Taha Fakahoko 'o e Poloseki.
- (4) Ngaahi lekooti faka'ofisiale 'o e Sino'i Pa'anga 'a ia 'oku tauhi 'e he Sekelitali, kau ki ai 'a e ngaahi tohi ngaue 'i he tu'utu'uni si'i (2), kuo pau ke 'e 'ikai ke tukuange tukukehe kapau 'oku –
 - (a) felave'i ki ha fatongia pe ha founa ngaue 'i he Lao ni pe ko e ngaahi tu'utu'uni ko 'eni; pe
 - (b) 'ikai ke felave'i mo ha fatongia pe ha founa ngaue 'i he Lao ni, 'aki ha fakangofua tohi 'a e 'Ofisa Pule Ngaue.

65 Fakalakalaka 'o e taukei ngaue

- (1) Kuo pau ke fakapapau'i 'e he Sekelitali ko e lolotonga hono fakahoko 'o ha poloseki, 'e fakahoko 'a e fakalakalaka 'o e taukei ngaue 'o e ni'ihiki fekau'aki 'i ha ngaahi fotunga kehekehe, kau ki ai 'a e–
 - (a) ako ngaue fakahangatonu;
 - (b) faiako'i; mo e
 - (c) tokoni'i.
- (2) Fakatatau ki he kupu 13(3)(b) 'o e Lao ni, 'oku totonu ke fakataumu'a 'a e fakalakalaka 'o e taukei ngaue ki hono fakaivia 'o e taukei fakafonua ki hono

pule'i, faka'aonga'i mo e siofi 'o e Sino'i Pa'anga, i he ngaahi 'elia 'o hange ko e, -

- (a) teuteu'i 'o e tohi kole ke fakamo'oni'i pe fakapa'anga 'o e poloseki;
 - (b) fakakakato 'o e makatu'unga taau;
 - (c) fakalelei'i 'a e ngaahi taukei fetu'utaki ke toe lelei ange ki he kau mo e ngaue ki he ngaahi me'a fakakolo;
 - (d) mahino'i 'a e ngaahi fiema'u 'a e tangata pe fefine mo fakapapau'i 'a e kau mai mo e ngaahi monu'ia 'oku ma'u 'e he fefine, tangata, fanau mo e kulupu;
 - (e) fakama'opo'opo fakakolo;
 - (f) ngaahi taukei fakapule;
 - (g) teuteu'i 'o e ngaahi lipooti kuo tu'utu'uni 'i he Lao ni;
 - (h) ngaahi taukei fakatekinikale ki he ngaue langa mo e monomono; mo e
 - (i) ngaahi taukei siofi.
- (3) Kuo pau ke fakakau 'e he Sekelitali 'a 'e ngaahi me'a ko eni 'i hono fa'u 'o e ngaahi ngaue fakalalakala 'o e taukei ngaue –
- (a) 'i he lahi taha 'e malava, 'e 'ilo'i mo fakakaukau'i 'a e ngaahi fiema'u kehekehe ke ako ai 'a e tangata mo fefine 'i hono fa'ufa'u 'o e ngaahi 'ekitiviti fakalalakala kotoa pe;
 - (b) kuo pau ke fa'u 'e he Sekelitali ha founga 'oku taau mo lelei ke tataki 'aki 'a hono siofi mo sivi'i ma'u pe 'o e ngaahi ngaue ki hono fakalalakala 'o e taukei ngaue; pea
 - (c) kuo pau ke ngaue'aki 'a e ngaahi lesoni na'e ako mei heni ko ha tanaki atu ki he ngaahi palani pou pou mo e ngaahi 'ekitiviti ki he fakalalakala 'o e taukei ngaue 'i he ngaahi ta'u ka hoko mai.

66 To e vakai'i 'o e Lao, ngaahi tu'utu'uni pe Tohi Fakamatala ki he Ngaue'aki

- (1) Kuo pau ki he 'Ofisa Pule Ngaue ke ne tokangaekina 'a e kamata'i 'o hono toe vakai'i 'a e Lao ni, ngaahi tu'utu'uni ko 'eni mo e Tohi Fakamatala ki he Ngaue'aki 'a ia kuo fa'u 'i he Lao.
- (2) Kuo pau ki he 'Ofisa Pule Ngaue ke feinga ke alea mo e kotoa 'o e ngaahi Potungae felave'i pea mo e ni'ihiki fekau'aki tefito 'o e kolo lolotonga 'a e vaha'a taimi toe vakai'i.
- (3) Kuo pau ke fakahu ki he Kapineti ke fakapapau'i ka 'i ai ha ngaahi liliu ki he tu'utu'uni fakahinohino.

Na'e fakahoko 'i Nuku'alofa 'i he 'aho **13** 'o **Sepitema** 2024.

Hon. Fekitamoeloa 'Utoikamanu
Minisita 'oku ne tokangaekina 'a e Feliuliuaki 'a e 'Ea

TEPILE 1

(Tu'utu'uni 6(2))

VAHA'A TAIMI 'O E TAKAI 'A E POLOSEKI KI HE SINO'I PA'ANGA

Neongo kuo pau ke feinga 'a e Sekelitali mo e ngaahi komiti ngaue 'o e Sino'i Pa'anga ke muimui ki he ngaahi vaha'a taimi angamaheni 'oku fokotu'u atu 'i lalo, 'e ngofua ke liliu 'e e Komiti Pule 'a e vaha'a taimi ko eni mei he taimi ki he taimi, 'i ha fealea'aki mo Sekelitali pea fakatatau ki he Lao:

Fika	'Iveni	'Aho	Lōloa/Vaha'a Taimi
1.	Fanongonongo 'o e ngaahi mahu'inga 'uluaki fakafonua	Faka'ilonga'i 'a e kamata'anga 'o ha takai 'o e pa'anga poloseki	Kuo pau ke lele 'a e takai 'o e pa'anga poloseki 'i ha vaha'a taimi ko e ta'u 'e 2 mei he 'aho hono fanongonongo 'o e ngaahi mahu'inga 'uluaki fakafonua
2.	Fakataha Lahi Fakata'u 'a e Komiti Pule (MC)	Kuo pau ke fakahoko 'i Sanuli 'o ha ta'u fakatohimahina	Tu'o taha 'i he ta'u
3.	Ngaahi fakataha 'o e MC	Kuo pau ke fakahoko 'o 'ikai toe si'i ange 'i he tu'o 4 'i he ta'u (kau ki ai 'a e Fakataha Lahi Fakata'u)	Kuo pau ke fakahoko fakakuata eni ke lava 'a hono sivi fakakuata mo hono tali 'o e fakamo'oni'i mo e ngaahi tohi kole ki he fakapa'anga 'o e poloseki
4.	Fa'u 'o e Patiseti 'o e Polokalama 'o e Sino'i Pa'anga	Hili 'a e fanongonongo 'o e ngaahi mahu'inga 'uluaki fakafonua	'Oku teuteu'i eni 'e he Sekelitali 'i he kamata'anga 'o e Takai 'a e Pa'anga Poloseki ke tali 'e he MC.
5.	Ngaahi Tohi Kole ke Fakamo'oni'i	mahina fakatohimahina 'e 1	Lolotonga 'a e kuata hono fa 'o e ta'u ('i he

			ta'u ki mu'a 'i he fakaafe ki he tohi kole I he poloseki) pe 'i hono tu'utu'uni 'e he MC
6.	Fakaafe ki he ngaahi tohi kole ki he poloseki	mahina fakatohimahina 'e 1	Lolotonga 'a e 'uluaki kuata 'o e ta'u
7.	Sekelitali ke hu ki he MIS 'o fakahoko 'a e 'uluaki sivi	'I loto 'i he 'aho 'e 7	Lolotonga 'a e 'uluaki kuata 'o e ta'u
8.	Ngaahi tohi kole ki he poloseki ke fakau atu ki he Komiti Teknikale (TC)	'I loto 'i he 'aho 'e 7	Lolotonga 'a e 'uluaki kuata 'o e ta'u
9.	TC ke ne fakahoko 'a e sivi mo 'oatu 'a e ngaahi footu'u ki he Komiti Fokotu'utu'u Fakafonua ki he Feliuliaki 'o e 'Ea (NCCC)	'I loto 'i he 'aho 'e 7	Lolotonga 'a e 'uluaki kuata 'o e ta'u
10.	NCCC ke ne fakahoko 'a e sivi mo 'oatu 'a e ngaahi footu'u ki he MC	'I loto 'i he 'aho 'e 14	Lolotonga 'a e kuata hono ua 'o e ta'u
11.	MC ke ne fakakaukau'i 'a e ngaahi fokotu'u 'a e TC mo e NCCC mo fakahoko 'a e sivi. MC ke ne tali pe 'ikai tali 'a e ngaahi tohi kole ki he poloseki.	'I loto 'i he 'aho 'e 14	Lolotonga 'a e kuata hono ua 'o e ta'u
12.	Fakaha ki he ngaai fa'ahi 'a e ola 'o e ngaahi tohi kole ki he poloseki	'I loto 'i he 'aho 'e 3	Lolotonga 'a e kuata hono ua 'o e ta'u
13.	Fakamo'oni hingoa 'a e kau fakahoko poloseki mo e Me 'i he Alepau ki hono Fakahoko 'o e Poloseki	'I loto 'i he 'aho 'e 3	Lolotonga 'a e kuata hono ua 'o e ta'u
14.	Sekelitali ke ne 'oatu 'a e tu'utu'uni 'a e MC mo e	'I loto 'i he 'aho 'e 3	Lolotonga 'a e kuata hono ua 'o e ta'u

	vausia totongi ki he MFP ki hono tukuange atu 'o e fakapa'anga ki he poloseki ki he ni'ihiki fakahoko 'o e poloseki taki taha kuo tali		
14.	Kamata 'a e poloseki taki taha	Kamata 'a e ngaahi fa'ahi 'i he ngaahi poloseki 'o fakatatau ki he Aleapau ki hono Fakahoko 'o e Poloseki	Lolotonga 'a e kuata hono ua 'o e ta'u
15.	Hokohoko atu 'a e siofi 'o fakahoko 'e he Sekelitali mo e Sekelitali hoo	'Oku siofi 'e he Sekelitali pe Sekelitali Fakatahataha 'a hono fakahoko 'o e poloseki 'i he kotoa 'o e vaha'a taimi fakahoko ngaue.	'O fakatatau ki he Tohi Fakamatala ki hono ngaue'aki 'o e TCCF
16.	Kakato 'a e poloseki	'I he ngata'anga 'o e vaha'a taimi fakahoko ngaue 'oku sivi 'a e poloseki kimu'a pea fakanongonongo kuo kakato	'O fakatatau ki he Tohi Fakamatala ki hono ngaue'aki 'o e TCCF

TEPILE 2

(Tu'utu'uni 7(2))

FA'U 'O E PATISETI 'O E POLOKALAMA KI HE SINO'I PA'ANGA

**SINO'I PA'ANGA 'A TONGA KI HE FELIULIUKI 'O E 'EA – PATISETI 'O E
POLOKALAMA 'O E SINO'I PA'ANGA
KI HE TAKAI 'O E PA'ANGA POLOSEKI
[KAMATA DD/MM/YYYY – NGATA DD/MM/YYYY]**

MAHU'INGA 'ULUAKI KI HE FELIULIUKI 'O E 'EA	TEFITO'I 'ELIA 'O E FELIULIUKI 'O E 'EA	VAHEVAHE KI HE POLOKALAMA KUO SILA'I (TOP)	NGAAHI 'ELIA POLOSEKI 'E ALA HOKO PE KUO 'ILO'I	NGAAI FAKAMOLE POLOSEKI (TOP)	TOKOLAHI 'O E KAU MA'U MONU'IA
<i>Fakahu atu 'a e mahu'inga 'uluaki kuo fanongonongo</i>	<i>Fakahu atu 'a e tefito'i 'elia 'o e feliuliuki 'o e 'ea</i>	<i>Fakahu atu 'a e lahi 'o e vahevahe ki he polokalama kuo sila'i</i>	<i>Fakahu 'a e hingoa 'o e poloseki</i>	<i>Fakafuofua 'o e fakamole</i>	<i>Tokolahi 'o e kau ma'u monu'ia</i>
			<i>Fakahu 'a e hingoa 'o e poloseki</i>	<i>Fakafuofua 'o e fakamole</i>	<i>Tokolahi 'o e kau ma'u monu'ia</i>
			<i>Fakahu 'a e hingoa 'o e poloseki</i>	<i>Fakafuofua 'o e fakamole</i>	<i>Tokolahi 'o e kau ma'u monu'ia</i>
			<i>Fakahu 'a e hingoa 'o e poloseki</i>	<i>Fakafuofua 'o e fakamole</i>	<i>Tokolahi 'o e kau ma'u monu'ia</i>
Eg. Fakalalakala 'a e Matu'uaki 'a e Feitu'u Matatahi	Matu'uaki 'a e Feitu'u Matatahi	\$10,780,000	Poloseki Fakakolo ki he Tongo	\$1,500,000	300
	Fakasi'isi'i		Poloseki 'a e Pule'anga Tonga ki he Tongo	\$3,500,000	20

Tu'utu'uni ki he Sino'i Pa'anga 'a Tonga ki he Feliuliuaki
'o e 'Ea 2024

TEPILE 2

	Fakasi'isi'i 'o e Faingamalie ke Hoko Ha Fakatamaki		Poloseki Climate Smart Takimamata	\$900,000	31
	Ngaahi Ma'u'anga Mo'ui		Poloseki Ngaahi Langa 'oku ne Matu'uaki 'a e 'Ea mo e Fakaakeake	\$4,880,000	68

TEPILE 3

(Tu'utu'uni 10(1))

FOOMU KOLE KE FAKAMO'ONI'I

**FOOMU KOLE KE FAKAMO'ONI 'I HE LAO KI HE PA'ANGA 'A TONGA KI HE
FELIULIUAKI 'O E 'EA 2021
POTUNGAUE 'OKU NE TOKANGAEKINA 'A E FELIULIUAKI 'O E 'EA**

*Fakafonu 'a e foomu ko eni kapau 'oku ke loto ke kole ke fakamo'oni'i 'i he kupu 33 o e
Lao ki he Pa'anga 'a Tonga ki he Feliuliaki 'o e 'Ea 2021*

Kataki 'o kole ha tatau pea lau 'a e Ngaahi Fakahinohino TCCF kimu'a pea fakafonu 'a e Foomu Kole ke Fakamo'oni'i ko eni. Kuo pau ke fakakakato 'a e Foomu ko eni 'i he lea Faka-Pilitānia pe Faka-Tonga. KUO PAU KE TALI kotoa 'a e ngaahi fehu'i ka 'ikai 'e 'ikai ke fakakau ia 'i hono fakakaukau'i ke fakapa'anga. Kapau 'oku 'ikai ke fe'unga 'a e sipeisi, kataki 'o fakapipiki ha lau'i pepa mavahe ki he fehu'i taki taha. 'E ngofua ke fakapipiki atu ha ngaahi naunau kehe 'o hange ko ha ngaai tohi, lau'i ta pe fakatata.

KAPAU 'OKU 'I AI HA'O FEHU'I FEKAU'AKI MO E FOOMU, KATAKI 'O FETU'UAKI KI HE:

Sekelitali

Sino'i Pa'anga 'a Tonga ki he Feliuliaki 'o e 'Ea

Va'a ki he Feliuliaki 'o e 'Ea

Potungaue ki he Ma'u'anga Ivi, Ma'u'anga Fakamatala, Pule'i 'o e Fakatamaki Fakanatula, 'Atakai, Fetu'utaki mo e Feliuliaki 'o e 'Ea (MEIDECCC)

Telefoni:

Fekisimile:

'Imeili:

KO E SEKELITALI TE NE FAKAHA 'A HONO MA'U 'O E TOHI KOLE PEA NE 'OATU HA FIKA TOHI KOLE KI HE POLOSEKI

KONGA A – FAKAMATALA FEKAU'AKI MO E KAUTAHA

1. NGAHI FAKAIKIKI 'O E FETU'UTAKI	<i>Hingoa 'o e taha fetu'utaki:</i>	
	<i>Lakanga:</i>	
	<i>Tu'asila:</i>	
	<i>Fika Telefoni:</i>	

	<i>'Imeili:</i>	
2. FA'AHINGA 'O E KAUTAHA	<i>Hingoa faka'ofisiale 'o e sino 'oku tohi kole ke fakamo'on'i</i>	
	<i>Kataki 'o fakaha 'a e kalasi 'oku ngaue'aki ki he sino. Kataki 'o 'oatu ha fakamo'oni ke poupo.</i>	☐ Potungae Pule'anga ☐ Taha kuo lesisita ☐ NGO kuo lesisita ☐ Taha Ngaue 'Ofa kuo lesisita ☐ Kulupu Fakakolo 'oku 'Ilo'i
	<i>Ko hai 'oku ne pule'i pe 'oku ne tokangaekina 'a e faitu'utu'uni 'i ho'o kautaha??</i>	☐ Minisita ☐ Talekita / 'Oisa Pule Ngaue ☐ Poate ☐ Kosilio Fakavahe / Komiti ☐ Kosilio Fakakolo / Komiti ☐ Kehe Kataki 'o fakamatala'i:
3. POLOSEKI 'OKU MANAKO AI	<i>Kataki 'o 'omai ha fakamatala nounou 'o fekau'aki mo e ngaahi fa'aina 'o e poloseki 'oku manako ai ho'o kautahakapau 'e fakamo'oni 'a e kautaha</i>	
4. TU'UNGA 'E A'U KI AI	<i>Kataki 'o fakaatala'i 'a e tu'unga 'a ia 'e ngaue ai ho'o kautaha mo e ni'ih'i 'e ngalingali ma'u monu'ia mei he ngaahi poloseki ho'o kautaha</i>	☐ Kosilio Fakavahe / Komiti ☐ Tu'unga fakaemotu ☐ Tu'unga fakavahefoua
5. KAU NGAUE	<i>'Oku toko fiha 'a e kau ngaue 'oku fakangaue'i 'e ho'o kautaha? Ko e ha 'a e fa'ahinga 'o e ngaahi taukei fakatekinikale 'oku nau ma'u?</i>	
6. PATISETI	<i>'Oku ma'u 'e ho'o kautaha ha patiseti tu'upau/hokohoko?</i>	☐ 'lo ☐ 'Ikai

	<i>Kataki 'o fakamatala'i 'a e ngaahi ma'u'anga pa'anga hu ma tefito?</i>	Ngaahi ma'u'anga pa'anga hu mai tefito:
7. PULE'I 'O E TU'UNGA FAKAFOFONG A FALALA'ANGA	<i>Ko hai 'oku ne pule'i 'a e ngaahi me'a fakapa'anga/pa'anga 'i ho kautaha?</i> <i>Ko hai 'oku ne teuteu'i 'a e ngaahi fakamatala fakapa'anga?</i> <i>'Oku 'atita'i 'a e ngaahi fakamatala pa'anga?</i> <i>Ko hai e hingoa ho'o taha 'atita?</i>	

KONGA B – AKO'I 'O E KAU NGAUE

Kapau 'e tali ho'o tohi kole, kataki 'o fokotu'u mai ha kau memipa 'e 3-5 (kuo pau ko e toko taha ko ha fefine), ke ne fakahoko 'a e ako 'i he ngaahi me'a fekau'aki mo e Lao ki he Pa'anga 'a Tonga ki he Feliliuaki 'o e 'Ea 2021 pea ko kinautolu 'e fetu'utaki vaofi mo e Sekelitali 'o fakafofonga'i ho'o kautaha

	CEO / Sea	Memipa 1	Memipa 2	Memipa 3 (fili pe)	Memipa 4 (fili pe)
Hingoa:					
Lakanga 'i he kautaha:					
Full Tu'asila:					
'Imeili:					
Telefoni:					

KONGA C – NGAHI KAUATHA MO E KULUPU FAKAKOLO 'IKAI FAKAPULE'ANGA

Ko e Konga ni 'oku totonu ke fakafonu ia 'e he ngaahi sino pe 'oku 'Ikai Fakapule'ana. Kataki 'o 'omai ha ngaahi tohi fakaongoongolelei mei he kolo ki ho'o kautaha. Fakapipiki 'a e tohi fakaongoongolelei taki taha ki he foomu kole ko 'eni.

FAKAMATALA	<i>Na'e fokotu'u ho'o kautaha 'anefe?</i>	
NOUNOU FEKAU'AKI	<i>Ko e ha 'a e taumu'a mo e ngaahi 'ekitivi ho'o kautaha?</i>	

MO HO'O NGO PE KULUPU FAKAKOLO	<i>'Oku 'i ai ha'o palani langa fakalalakaka fakakolo? Kapau 'io, kataki 'o fakamatala' i ia mo 'omai hano tatau</i>	☐ 'Io ☐ 'Ikai Kataki 'o fakamatala' i
	<i>Kuo ngaue' i 'e ho'o kauatha ha tu'utu'uni ngaue 'e taha pe lahi ange 'oku felave' i mo e feliuliuaki 'o e 'ea, fakasi'isi' i 'o e faingamalie ke hoko ha fakatamaki pe ko e ivi matu'uaki fakafonua? Kapau 'io, kataki 'o fakamatala' i ia pea 'omai hano tatau</i>	☐ 'Io ☐ 'Ikai Kataki 'o fakamatala' i
	'Uluaki Taha Fakaongoongolelei	Taha Fakaongoongolelei Hono Ua
Hingoa:		
Kautaha:		
Lakanga:		
Tu'asila (tu'asila kakato):		
'Imeili:		
Telefoni:		
Ko e ha ho'o felave' i mo e taha ko eni/ho'o kautaha?		

KONGA D – FAKAMO'ONI HINGOA
Kapau 'e tali 'a e tohi kole ko 'eni KO AU,, ko e FAKAFOFONGA KUO FAKAMAFAI 'O E SINO KOLE, 'oku ou fakapapau 'i heni ko e fakamatala kuo 'oatu 'i he tohi kole ni 'oku mo'oni mo ttotonu 'o fakatatau ki he'eku 'ilo mo e tui.
'Oku ou fakapapau foki ke:
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Faipau kakato ki he ngahi tu'utu'uni 'o e Lao ki he Pa'anga 'a Tonga ki he Feliuliuaki 'o e 'Ea 2021, ngaahi tu'utu'uni kuo fa'u 'i he Lao mo e Tohi Fakamatala ki hono Ngaue'aki 'o e Sino'i Pa'anga ✓ Fetu'utaki mo e Sekelitali mei he taimi ki he taimi, 'i hono tu'utu'uni ✓ Fakapapau' i 'oku fakafaingamalie 'a e kau memipa 'o e kautaha ki he ako 'a ia 'e fakahoko 'e he Sino'i Pa'anga, 'i hono fiema'u
Hingoa kakato:
Lakanga 'i he Kautaha
'Aho:

LISI VAKAI'I KI HE FAKAHU ATU	
<i>Kimu'a pea fakahu atu ho'o tohi kole, kataki 'o vakai'i pea fakapapau'i kuo 'oatu 'a e ngaahi tohi ngaue pou pou ko 'eni</i>	
Potungaue Pule'anga	NGO pe Kulupu Fakakolo
☐ <i>Fakamo'oni 'o e FA'AHINGA 'O E KAUTAHA – Tohi pou pou mei he Minisita pe 'Ofisa Pule Ngaue</i>	<i>Fakamo'oni 'o e FA'AHINGA 'O E KAUTAHA – Tohi Fakamo'oni 'o e fokotu'u pe Tohi Fakamo'oni mei he Potungaue ki he Ngaahi Ngaue Fakaloto fonua</i>
	☐ <i>Palani Langa Fakalalakala Fakakolo</i>
	☐ <i>Tohi pou pou mei he kolo</i>

KATAKI 'O FAKAHU MAI HO'O TOHI KOLE KI HE

KO E SEKELITALI - SINO'I PA'ANGA 'A TONGA KI HE FELIULIUAKI 'O E 'EA
VA'A KI HE FELIULIUAKI 'O E 'EA
POTUNGAUE FAKAMATALA 'EA, MA'U'ANGA IVI, MA'U'ANGA FAKAMATALA, PULE'I 'O E
FAKATAMAKI FAKAENATULA, 'ATAKAI, FELIULIUAKI 'O E 'EA MO E FETU'UTAKI (MEIDECC)
NUKU'ALOFA

NGAUE'AKI PE 'E HE 'OFISI:

'Aho na'e ma'u mai ai 'a e tohi kole: _____

Hingoa 'o e 'ofisa na'a ne ma'u mai: _____

Kuo lekooti 'a e ngaahi fakaikiiki 'i he teitapeisi: Y / N

Fika Tohi Kole ke Fakamo'oni kuo tuku atu: _____

TEPILE 4

(Tu'utu'uni 16(1))

FAKAMO'ONI HINGOA 'O E FAKAMO'ONI'I

POTUNGAUE 'OKU NE TOKANGAEKINA 'A E FELILIUAKI 'O E 'EA TOHI FAKAMO'ONI 'O E FAKAMO'ONI'I

Fika 'o e Fakamo'oni'i: _____ / 20_____

Fakatatau ki he kupu 33 'o e Lao ki he Pa'anga 'a Tonga ki he Feliliuaki 'o e 'Ea 2021, 'Oku ou tali 'i heni 'a [fakahu atu 'a e hingoa 'o e taha kole] 'a ia ko e [Potungaue pe Taha Pule'anga / Taha 'Ikai Fakatupu Pa'anga Kuo Lesisita / Taha kuo Lesisita / Kulupu Fakakolo Kuo Tali] ko ha SINO KUO FAKAMO'ONI'I 'i he Lao.

Fakatatau ki ha fakata'e'aonga 'i he tu'utu'uni 18 o e Ngaahi Tu'utu'uni ki he Pa'anga 'a Tonga ki he Feliliuaki 'o e 'Ea, kuo pau ke 'aonga fakalao 'a e fakamo'oni'i ko 'eni 'o ngata 'i[ta'u 'e 4 mei he 'aho na'e foaki ai]

Fakahoko 'i Nuku'alofa 'i he 'aho 'o[mahina],
20..... [ta'u].

.....
*'Eiki Minisita 'oku ne tokangaekina 'a e feliliuaki 'o e 'ea
Sea, Komiti Pule*

TEPILE 5

(Tu'utu'uni 17(3))

TOHI FAKAMO'ONI FAKAFO'OU 'O E FAKAMO'ONI'I

**POTUNGAUE 'OKU NE TOKANGAEKINA 'A E FELILIUAKI 'O E 'EA
TOHI FAKAMO'ONI 'O E FAKAFO'OU 'O E FAKAMO'ONI'I**

Fika 'o e Fakamo'oni'i: _____ / 20 _____

Fakatatau ki he kupu 33 "o e Lao ki he Pa'anga 'a Tonga ki he Feliliuaki 'o e 'Ea 2021, 'Oku ou tali 'i heni 'a e **FAKAFO'OU 'O E FAKAMO'ONI'I** 'o [fakahu atu 'a e hingoa 'o e taha kole] 'a ia ko e [Potungaue pe Taha Pule'anga / Taha 'Ikai Fakatupu Pa'anga Kuo Lesisita / Taha kuo Lesisita / Kulupu Fakakolo Kuo Tali].

Fakatatau ki ha fakata'e'aonga 'i he tu'utu'uni 18 "o e Ngaahi Tu'utu'uni ki he Pa'anga 'a Tonga ki he Feliliuaki 'o e 'Ea, kuo pau ke 'aonga fakalao 'a e fakafo'ou 'o e fakamo'oni ko eni 'o ngata ki[ta'u 'e 4 mei he 'aho na'e foaki ai 'a e fakafo'ou]

Fakahoko 'i Nuku'alofa 'i he 'aho 'o[mahina],
20..... [ta'u].

.....
'Eiki Minisita 'oku ne tokangaekina 'a e feliliuaki 'o e 'ea

Sea, Komiti Pule

TEPILE 6

(Tu'utu'uni 18(3))

TOHI KOLE KE FAKATA'E'AONGA'I 'A E FAKAMO'ONI'I

POTUNGAUE 'OKU NE TOKANGAEKINA 'A E FELILIUAKI 'O E 'EA FAKATA'E'AONGA'I 'O E FAKAMO'ONI'I

Fika 'o e Kole ke Fakata'e'aonga'i.: _____ / 20_____

Fakatatau ki he tu'utu'uni 18 "o e Ngaahi Tu'utu'uni ki he Pa'anga 'a Tonga ki he Feliliuaki 'o e 'Ea, 'oku ou **KOLE KE FAKATA'E'AONGA'I 'A E FAKAMO'ONI'I** 'o [fakahu atu 'a e hingoa 'o e taha kole] 'a ia ko e [Potungaue pe Taha Pule'anga / Taha 'Ikai Fakatupu Pa'anga Kuo Lesisita / Taha kuo Lesisita / Kulupu Fakakolo Kuo Tali].

'Oku fakahoko 'a e tohi kole ko 'eni 'o tu'unga 'i he ngaahi 'uhinga ko 'eni:

.....
.....
.....
.....

HINGOA 'O E TAHA KOLE	
LAKANGA	
TU'ASILA	
'AHO	
Ma'u 'e ('Ofisa):	

TEPILE 7

(Tu'utu'uni 18(4))

FAKATA'E'AONGA'I 'O E FAKAMO'ONI'I

**POTUNGAUE 'OKU NE TOKANGAEKINA 'A E FELILIUAKI 'O E 'EA
FAKATA'E'AONGA'I 'O E FAKAMO'ONI'I**

Fika Fakata'e'aonga'i: _____ / 20 _____

Fakatatau ki he tu'utu'uni 18 o e Ngaahi Tu'utu'uni ki he Pa'anga 'a Tonga ki he Feliliuaki 'o e 'Ea, 'oku ou **FAKATA'E'AONGA'I 'A E FAKAMO'ONI'I** 'o [fakahu atu 'a e hingoa 'o e taha kole] 'a ia ko e [Potungaue pe Taha Pule'anga / Taha 'Ikai Fakatupu Pa'anga Kuo Lesisita / Taha kuo Lesisita / Kulupu Fakakolo Kuo Tali]. Kuo pau ko e fakata'e'aonga'i ko 'eni 'e ngaue'aki ia 'i he taimi pe ko ia.

Tuku kehe ka 'i ai ha tu'utu'uni kehe, 'oku tu'utu'uni heni 'a [fakahu atu 'a e hingoa 'o e sino] ke fakafoki mai 'a e kotoa 'o e ngaahi naunau, me'angaue mo e ngaahi koloa 'a e poloseki 'a ia na'e fakatau 'e he Sino'i Pa'anga ki he Sekelitali.

Fakhoko 'i Nuku'alofa 'i he 'aho 'o[maina],
20..... [ta'u].

.....
'Eiki Minisita 'oku ne tokangaekina 'a e feliliuaki 'o e 'ea
Sea, Komiti Pule

TEPILE 8

(Tu'utu'uni 20(1))

FOOMU KOLE 'A E SINO'I PA'ANGA 'A TONGA KI HE FELIULIUAKI 'A E 'EA KI HE FAKAPA'ANGA 'O E POLOSEKI

FOOMU KOLE KI HE FAKAPA'ANGA 'I HE LAO KI HE PA'ANGA 'A TONGA KI HE FELIULIUAKI 'O E 'EA 2021

POTUNGAUE 'OKU NE TOKANGAEKINA 'A E FELIULIUAKI 'O E 'EA

Fakafonu 'a e foomu ko eni kapau 'oku ke loto ke kole ke fakamo'oni'i 'i he kupu 34 'o e Lao ki he Pa'anga 'a Tonga ki he Feliliuaki 'o e 'Ea 2021

Kataki 'o kole ha tatau pea lau 'a e Ngaahi Fakahinohino TCCF kimu'a pea fakafonu 'a e Foomu Kole ke Fakamo'oni'i ko eni. Kuo pau ke fakakakato 'a e Foomu ko eni 'i he lea Faka-Pilitānia pe Faka-Tonga. KUO PAU KE TALI kotoa 'a e ngaahi fehu'i ka 'ikai 'e 'ikai ke fakakau ia 'i hono fakakaukau'i ke fakapa'anga. Kapau 'oku 'ikai ke fe'unga 'a e sipeisi, kataki 'o fakapipiki ha lau'i pepa mavahe ki he fehu'i taki taha. 'E ngofua ke fakapipiki atu ha ngaahi naunau kehe 'o hange ko ha ngaai tohi, lau'i ta pe fakatata.

KAPAU 'OKU 'I AI HA'O FEHU'I FEKAU'AKI MO E FOOMU, KATAKI 'O FETU'UAKI KI HE:

Sekelitali

Sino'i Pa'anga 'a Tonga ki he Feliuliuaki 'o e 'Ea

Va'a ki he Feliuliuaki 'o e 'Ea

Va'a ki he Feliuliuaki 'o e 'Ea

Potungaue ki he Ma'u'anga Ivi, Fakamatala, Pule'i 'o e Fakatamaki, 'Atakai, Fetu'utaki mo e Feliuliuaki 'o e 'Ea(MEIDECCC)

Telefoni:

Fekisimile:

'Imeili:

KO E SEKELITALI TE NE FAKAHA 'A HONO MA'U 'O E TOHI KOLE PEA NE 'OATU HA FIKA TOHI KOLE KI HE POLOSEKI

KONGA A – FAKAMATALA FEKAU'AKI MO E POLOSEKI

<p>1. HINGOA 'O E POLOSEKI</p>	<p><i>Kataki 'o 'omai ha hingoa 'oku ne fakamatala 'i 'a e pooseki ('ikai laka hake 'i he fo 'i lea 'e 10)</i></p>
<p>2. NGAahi FAKAIKIiki 'O E SINO KUO FAKAMO'ONI'I</p>	<p><i>Hingoa: Fika Fakamo'oni'i: Tu'asila: Fika Telefoni: Uepisaiti: 'Imeili:</i></p>
<p>3. NGAahi FAKAIKIiki 'O E FETU'UTAKI</p>	<p><i>Hingoa: Lakanga: Tu'asila: Fika Telefoni: 'Imeili:</i></p>
<p>4. FEITU'U 'O E POLOSEKI <i>Kataki 'o fakaha 'a e 'elia tefito 'o e poloseki pea fakapipiki mai ha mape 'o e feitu'u pea lisi mai 'o kapa 'e fiema'u.</i></p>	<p>☐ <i>Fakafonua</i> ☐ <i>Fakapatonu ki he Motu ('omai ha mape mo ha lisi 'o e ngaahi motu mo e tukui kolo)</i> ☐ <i>Fakapatonu ki he Kolo pe Tukui Koloa (hingoa pea 'omai ha mape)</i> ☐ <i>Kehe _____</i></p>
<p>5. MUIMUI OFI 'A E POLOSEKI 'I HE NGAahi MAHU'INGA 'ULUAKI FAKAFONUA KI HE FELIULIUAKI 'O E 'EA <i>Kataki 'o fakaha ko e fe 'a e ngaahi mahu'inga 'uluaki 'e ngaue ki ai 'a e poloseki.</i></p>	<p>☐ <i>[fakahu 'a e fanongonongo]</i> ☐ <i>[fakahu 'a e fanongonongo]</i> ☐ <i>[fakahu 'a e fanongonongo]</i></p>
<p>6. TAUMU'A 'O E POLOSEKI <i>Tohi mai ha setesi 'e taha 'o fakaha mahino 'a e taumu'a 'o e poloseki, ke hai ai 'a e "liliu" 'e tokoni 'a e poloseki ke fakahoko</i></p>	
<p>7. PUIPUITU'A MO E FIEMA'U 'O E POLOSEKI <i>'Omai ha fakamatala puipuitu'a 'o 'ikai laka hake 'i he fo 'i lea 'e 200, fekau'aki mo e ngahi palopalema 'a ia 'e ngaue ki ai 'a e poloseki ko eni mo e 'uhinga 'oku totonu ke fakapa'anga 'e he Sino'i Pa'anga 'a Tonga ki he Feliuliuaki 'o e 'Ea 'a e poloseki ko eni.</i></p>	

<p>8. FAKAMA'OPO'OPO 'O E POLOSEKI</p> <p><i>Fakamatala, 'o 'ikai laka hake 'i he fo'i lea 'e 200: 'a ia 'oku taumu 'a 'a e poloseki ke ne a 'usia: founa fefe hono fakahoko 'e he ngaahi 'ekitiviti kuo fokotu 'u 'a e ngaahi olakuo fakaha; mo e founa fefe 'a e tokoni 'a e ngaahi ola kuo fakaha ki hono a 'usia 'a e taumu 'a 'o e poloseki 'Oku anga fefe 'a e tokoni 'a e poloseki ke a 'usia a taha pe lahi ange 'o e ngaahi taketi lava 'o matu 'uaki 'i he JNAP? (Fakatokanga 'i ange: 'E toe vaai ki he fehu 'i ko eni lolotonga 'a hono Sivi 'i 'o e poloseki. Ko e ola lelei 'a e poloseki 'e fakatu'unga lahi ia 'i he me'a 'oku fakamatala 'i heni)</i></p>	
<p>9. NI'HI MA'U MONU'IA MEI HE POLOSEKI</p> <p><i>Fakaha 'a kinautolu ko e ngaahi kulupu ma'u monu 'ia tefito.</i></p> <p><i>Ko e kakai fefine, kakai tangata, fanau mo e ngaahi kulupu laveangofua 'e fiha 'a ia 'e uesia, fakahangatonu mo 'ikai fakahangatonu?</i></p>	

KONGAT B – PALANI 'O E POLOSEKI				
<p>10. PALANI 'O E POLOSEKI</p> <p><i>Fakatatau ki he fakamatala kuo 'oatu 'i he Fakama'opo'opo 'o e Poloseki, fakamatala 'i 'i lao 'a e –</i></p> <p>(a) taumu 'a;</p> <p>(b) ngaahi ola; mo e</p> <p>(c) ngaahi 'ekitiviti</p> <p><i>kuo fa'u 'a e poloseki ko eni ke ne fakahoko.</i></p>				
TAUMU'A				
<p>Ngaahi me'a faka'ilonga</p>	<p>Peisilaini</p>		<p>Ngaahi 'Aho Mahu'inga</p>	<p>Taketi & 'Aho</p>
OLA 1:				
	<p>Peisilaini</p>	<p>Ngaahi Ma'u'anga Tokoni</p>	<p>Ngaahi 'Aho Mahu'inga</p>	<p>Taketi & 'Aho</p>

Ngaahi 'Ekitiviti 'oku fekau'aki mo e Ola 1				
OLA 2:				
Ngaahi me'a faka'ilonga	Peisilaini	Ngaahi Ma'u'anga Tokoni	Ngaahi 'Aho Mahu'inga	Taketi & 'Aho
Ngaahi 'Ekitiviti 'oku fekau'aki mo e Ola 2				
<i>(Tanaki tau ha ngaahi laine 'i hano fiema 'u)</i>				

KONGA C – NGAHI FAKAMOLE MO HONO FAKAPA'ANGA 'O E POLOSEKI					
11. FAKAKATO A 'O E FAKAMOLE <i>Ko e ha 'a e FAKAKATO A 'o e fakamole ki he Poloseki?</i> <i>Kataki 'o fakaikiiki 'a e fakamole kki he Sino 'i Pa'anga 'a Tonga ki he Feliuliuaki 'o e 'Ea pea, kapau 'oku fekau'aki, ko e fakamole i he kaunga-fakapa'anga</i>	<i>Kole Fakapa'anga mei he TCCF</i>		<i>Kaunga-fakapa'anga</i>		
12. KAUNGA-FAKAPA'ANGA <i>Kapau 'oku fekau'aki, kataki 'o 'omai 'a e hingoa mo e ngaahi fakaikiiki 'o e fetu'utaki 'o ha kaunga-fakapa'anga, kau ki ai 'a e ma'u'anga fakapa'anga mo hono lahi. Kapau 'oku 'ikai ha ngaahi fokotu'utu'u ki he kaunga-fakapa'anga, kataki 'o fakamatala 'a e 'uhinga 'oku totonu ke fakapa'anga kakato ai 'e he Sino'i Pa'anga 'a Tonga ki he Feliuliuaki 'o e 'Ea 'a e poloseki ko eni.</i>					
13. FAKAMA'OPO'OPO 'O E NGAHI FAKAMOLE MO E PA'ANGA <i>Budget fakaangaanga kuo fakaikiiki 'i he Pa'anga Tonga 'o fakaha 'a e founa hono vahevahe 'o e pa'anga ki he Ola taki taha 'o e Poloseki.</i>	Ola	'Ekitiviti	TCCF	Kaunga-Fakapa'anga	Fakakatoa
	Ola 1	1.1			
		1.2			
		1.3			
	Ola 2	1.1			
		1.2			
		Fakakatoa			

KONGA D – FAKAHOKO 'O E POLOSEKI MO HONO PULE'I	
14. HOANGAUE FAKAHOKO <i>Fakamatalai 'a e founa 'oku fokotu'u atu 'e he sino kuo fakamo'oni 'i ke ne fakahoko mo pule'i 'a e poloseki 'o 'ikai oe laka</i>	

<i>hake 'i he fo'i lea 'e 200 (fakakau ki ai 'a e saati fokotu'utu'u)</i>	
15. TAIMI TEPILE KI HONO FAKAHOKO 'O E POLOSEKI <i>'Omai ha tepile pe taimi tepile 'a ia 'oku fakaiiki ai 'a e ngaahi taimi mahu'inga ki hono fakahoko 'o e poloseki</i>	

KONGA E – FAKAMO'ONI
<p>Kapau 'e tali 'a e tohi kole ni KO AU,, ko e FAKAFOFONGA FAKALO 'O E TAHA KOLE, 'oku ou fakapapu 'i heni ke -</p> <p>☐ Tokoni ki he Sekelitali 'i hono fa'u 'o e Tohi Ngaue ki hono Sivi 'o e Poloseki</p> <p>☐ Fakakaktao 'a e ngaahi tu'utu'uni fakalipooti</p> <p>☐ Fakaha ke 'ilo 'a hono fakapa'anga 'e he Sino'i Pa'anga 'a Tonga ki he Feliuliaki 'o e 'Ea 'a e poloseki</p> <p>☐ Tali pea fengaue'aki mo e kau ngaue kuo fakamafai 'a ia 'oku nau siofi 'a e poloseki</p> <p>☐ 'Oua 'e fakahoko ha ngaahi liliu ki he poloseki kae 'ikai fealea'aki mo e Sekelitali</p> <p>☐ 'Oua 'e faka'aonga'i 'a e pa'anga poloseki ki ha me'a kehe mei he me'a kuo fokotu'u 'i he Aleapau ki hono Fakahoko 'o e Poloseki</p> <p style="text-align: right;"><i>Hingoa kakato:</i></p> <p style="text-align: right;"><i>Lakanga 'i he Kautaha.....</i></p> <p style="text-align: right;"><i>'Aho:</i></p>

LISI VAKAI'I KI HE FAKAHU ATU
<i>Kimu'a pea fakahu atu ho'o tohi kole, kataki 'o vakai'i pea fakapapu'i 'a e ngaahi me'a ko 'eni</i>
<p>☐ 'Oku fakakakato 'e he poloseki 'a e tu'unga taau</p> <p>☐ 'Oku fokotu'u atu 'e he tohi kole ha ngaahi 'ekitiviti ke fakahoko 'a ia 'oku taau</p> <p>☐ Fakamo'oni Poupou 'oku poupou'i 'a e Taha Kole 'e kinautolu 'oku ma'u monu'ia pe 'oku ai ha taumu'a fakalao 'a e AE ki hono fakahoko 'o e poloseki 'Oku 'ikai ke fakakau ha taha 'o e ngaahi 'ekitivit mo e tanaki atu 'oku 'ikai ke taau.</p>

KATAKI 'O FAKAHU MAI HO'O TOHI KOLE KI HE

<p>KI HE SEKELITALI – SINO'I PA'ANGA 'A TONGA KI HE FELIULIUKI 'O E 'EA VA'A KI HE FELIULIUKI 'O E 'EA POTUNGAUE FAKAMATALA 'EA, MA'U'ANGA IVI, MA'U'ANGA FAKAMATALA, PULE'I 'O E FAKATAMAKI FAKANTULA, 'ATAKAI, FELIULIUKI 'O E 'EA MO E FETU'UTAKI (MEIDECC) NUKU'ALOFA</p>

NGAUE'AKI PE 'E HE 'OFISI:

'Aho na'e ma'u mai ai 'a e tohi kole: _____

Hingoa 'o e 'ofisa na'a ne ma'u mai: _____

Kuo lekooti 'a e ngaahi fakaikiiki 'i he teitapeisi: Y / N

Fika Tohi Kole ke Fakamo'oni kuo tuku atu: _____

TEPILE 9*(Tu'utu'uni 20(4)(a))***LISI VAKAI'I KI HE FAKAHU ATU**

Makatu'unga	'lo	'Ikai
1. Fetaulaki 'a e poloseki mo e makatu'unga 'Oku 'ohake 'e he tohi kole 'a e ngaahi 'ekitiviti ke fakahoko		
<i>Kapau 'io, kataki fakahinohino e kalasi mo e ha 'a e 'ekitiviti 'oku fakahoko</i>		
(i) Ngaue fakalelei (lava 'e he 'ekosisitemi 'o matu'uaki, vai mo e me'akai malu'i)		
(ii) Fakasi'is'i ('ato sola)		
(iii) Puli mo Maumau (Fakasi'is'i hono tukuange kohu mei he 'u ngaahi fale lalahi i.e. hala fetukutuku, senita)		
(iv) Cross cutting ('ilo mo e fakalalakaka 'o e taukei ngaue)		
2. Tanaki pa'anga mei he poloseki kuo fakaha. Angafefe 'a e poloseki ko 'eni 'oku ne tukuhake hono fakafepaki'i 'a e feliuliuaki 'a e 'Ea 'i he ngaahi kolo		
3. Malava ke faka'osi 'a e ngaahi 'ekitiviti, 'i he taimi mo e patiseti, 'oku fakahaa'i mo ia.		
4. Taha tohi kole 'oku tokoni'i he kau ma'u lelei		
5. 'Oku 'ikai fakakau atu 'a e ngaahi 'ekitiviti ta'e-fe'unga mo e ngaahi me'a 'oku 'ikai ke 'i ai.		

Fakamatala:

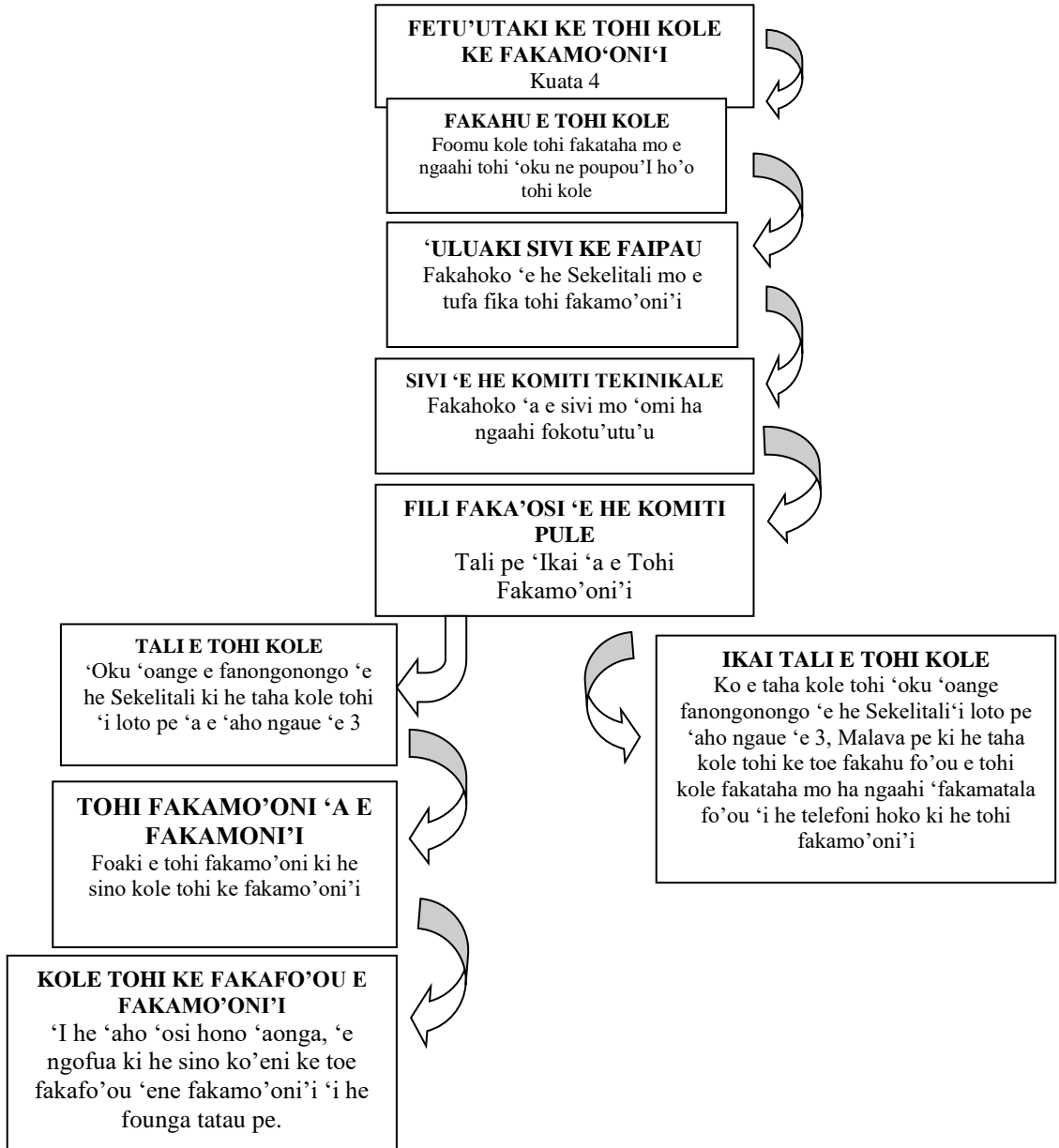
Ko e fakalea 'oku 'asi 'i he tepile 'i 'olunga 'i he palaketi 'oku fekau'aki pe ia mo e ngaahi taumu'a 'o hono tokoni'i 'o e kau tohi kole.

TEPILE 10

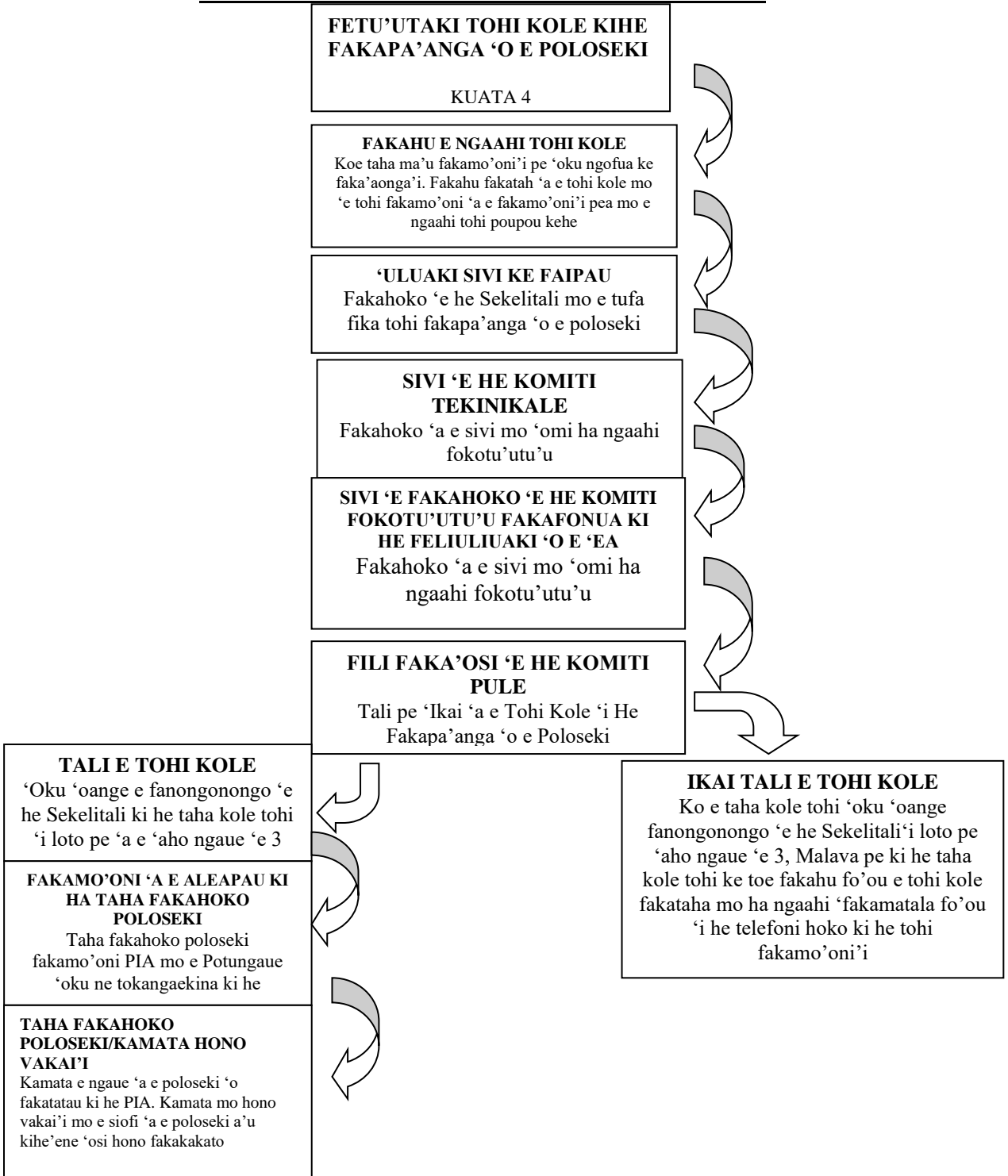
(Tu'utu'uni 20(4)(b))

FAKAMATALA NOUNOU KI HE FOUNGA KOLE TOHI

TOHI KOLE KE FAKAMO'ONI'I

TOHI KOLE KI HE FAKAPA'ANGA 'O E POLOSEKI

TEPILE 11

(Tu'utu'uni 26(5))

METULIKI FAKATU'UTU'UNGA

Ko e tu'unga 'oku fakahoko 'e he TC / NCCC 'i he fakataha na'e pukepuke ai
...../...../.....

Fika poloseki kole tohi (meihe MIS)	P1	P2	P3	P4 Kotoa 'a e poloseki 'oku ma'u
Tu'unga 'o e Makatu'unga					
1. Angafefe e tokoni 'a e poloseki ko 'eni ki he toe mateuteu ange mo tokoni ki he kakai 'o e kolo ki he feliuliuaki 'a e 'ea.					
2. Mahu'inga 'o e 'Atakai: ola 'o e poloseki ki he 'ataakai					
3. Tu'uloa fuoloa 'o e Poloseki					
4. Ola lelei 'o e poloseki ki he lelei 'o e kolo					
5. Tokolahi e kakai e ma'u lelei 'o e kolo, kakai fefine, tangata, fanau mo e ngaahi kulupu laveangofua					
6. Ngaahi ola lelei pau ki he kakai fefine mo e fanau kolo					
7. Feitu'u 'ai ke fakahoko ai 'a e poloseki					
8. 'Oku 'omi 'e he tokoni 'ofa hange ko e ngaahi naunau, ngaue, kelekele mo e pa'anga 'oku tatau					
9. Ko e totongi ki he 'ulu = totongi fakakatoa 'o e poloseki/ kakai 'o e kolo lelei					
10. Ngaahi lelei makehe toe tanaki ki ai (e.g. poloseki iiki fakakatoa 'oku ne fakalelei 'a e 'elia lahi 'aupito 'o e tonga 'o lelei ki he ngaahi tukui kolo kaunga'api).					
POINI FAKAKATOA:					

Fakaongoongolelei ki hono fakahoko:

Tu'unga	Poini Fakakatoa	Fika Poloseki	Hingoa 'a e Poloseki	Feitu'u
1.				
2.				
3.				
4.				

...				
-----	--	--	--	--

Fakamo'oni 'i 'e

SEKELITALI

TATAKI

'Oku totonu ke fakatefito e ngaahi talí 'i he fakamatala 'oku 'oatú.

'Oku totonu ke faka'aonga'i 'a e polokalama ko 'eni 'o pehe:

Ngaahi Poini	0	1	2	3	4
(a) 'Oku tokoni fefe 'a e poloseki ki hono a'usia 'o e ngaahi taketi 'i he JNAP, NDC, LT-LEDS?	'ikai tokoni	Ki'i tokoni si'isi'i	Ki'i tokoni	Tokoni ange 'eni	Fu'u Tokoni 'Aupito
(b) Tu'uloa fuoloa 'o e Poloseki	'ikai ke tu'uloa	Ki'i tu'uloa si'isi'i	Ki'i tu'uloa	Tu'uloa	Tu'uloa 'aupito
(c) Ola lelei 'o e poloseki ki he kolo 'e ma'u monu'ia mei ai ('atakai, sosiale mo e faka'ekonomika)	Ola kovi 'aupito	Ola kovi	Lava pe ke ma'u 'a e ola sai pea toe lava pe ma'u e ola kovi	Ola telei	Ola lelei 'aupito
(d) Tokolahi e kakai e ma'u lelei 'o e kolo, (kakai fefine, tangata, fanau, to'utupu mo e kau puke)	<50	50-200	200-500	500-1000	>1000
(e) Ngaahi ola lelei pau ki he kakai fefine mo e fanau kolo	Ola kovi 'aupito	Ola kovi	Lava pe ke ma'u e ola sai pea toe lava pe ma'u e ola kovi	Ola telei	Ola lelei 'aupito
(f) Feitu'u ke fakahoko ai 'a e poloseki	-	Tongatapu poloseki	-	Poloseki 'i he motu 'i tahi 'i ha kakai ko hono tokolahi ko e 1,000	Poloseki 'i he motu 'i tahi 'i ha kakai ko hono tokolahi 'oku >1000
(g) 'Oku 'omi 'e he tokoni 'ofa hange ko e ngaahi naunau, ngaue, kelekele mo e pa'anga 'oku tatau	'ikai ha tokoni	Tokoni si'isi'i pe	Tokoni pe	Tokoni lahi	Tokoni lahi 'aupito
(h) Ko e totongi ki he 'ulu = totongi fakakatoa 'o e poloseki/ kakai 'o e kolo lelei	Ma'olunga 'aupito e totongi 'o e 'ulu 'e taha	Ma'olunga e totongi 'o e 'ulu	Moderate per head cost	Ma'ulalo ki he totongi 'o e 'ulu	Ma'ulalo 'aupito e totongi 'o e 'ulu

(i) (i) Ngaahi lelei makehe toe tanaki ki ai (e.g. poloseki iiki fakakolo 'oku ne fakalelei'i 'a e 'elia lahi 'aupito 'o e tonga 'o lelei ki he ngaahi tukui kolo kaunga'api)	'Ikai ha lelei ki he ngaahi kolo kehe	Ki'i 'aonga si'isi'i ki he ngaahi kolo kehe	Ngaahi lelei ki he ngaahi kolo kehe	Ngaahi lelei lahi ki he ngaahi kolo kehe		Ngaahi lelei lahi 'aupito ki he ngaahi kolo kehe
--	---	--	---	---	--	--

'E 'ata 'a e metuliki fakatu'utu'unga ki he vakai ki ai 'a e kotoa 'o e ngaahi fa'ahi tenau fiema'u.

TEPILE 12*(Tu'utu'uni 30(5))***SIPINGA KI HE ALEPAU KI HONO TAHAFakahoko 'O E POLOSEKI****ALEPAU KI HONO TAHA FAKAHOKO 'O E POLOSEKI****'A E****POTUNGAUE KI HONO TOKANGAEKINA 'O E FELIULIUAKI 'A E 'EA (MEIDECC)****PEA MO E****[HINGOA E TAHA FAKAHOKO POLOSEKI]****FIKA ALEPAU: _____ / 20**

ALEPAU na'e fakahoko 'i he 'aho 'o....., 20.....'a e Potungae ki hono Tokangaekina 'o e feliuliuaki 'a e 'Ea, fakafofonga'i pe 'a 'enau 'Ofisa Pule Ngaue ("Potungae") mo 'o e Tongatapu ("Taha Fakahoko Poloseki") ('a ia 'e ui loua kin aua ko e "Fa'ahi"), felave'i ki he ngaahi tu'utu'uni 'o e mo e taliui ki he pa'anga 'o e poloseki 'i he Lao ki he Sino'i Pa'anga 'a Tonga ki he Feliuliuaki 'o e 'Ea 2021.

ANGI MUI**KOE'UHI****MO E KOE'UHI,**

KO IA AI, 'i hono fakakaukau'i 'o e ngaahi tala'ofa mo e ngaahi makatu'unga 'oku fokotu'u atu heni, 'oku tui 'a e ngaahi fa'ahi 'o hange ko 'eni –

- (a) Fakamatala'i e Poloseki
- (b) Ngaahi ola 'oku 'amanaki ke ma'u (mo e founga 'oku nau fekau'aki ai mo hono fakahaa'i 'o e 'ea fakafonua 'oku feliuliuaki e ngaahi me'a 'oku fakamu'omu'a)
- (c) Kamata hono ngaue ki he poloseki mo e 'aho faka'osi 'e 'osi ki ai
- (d) Fakakatoa 'a e pa'anga 'o e poloseki
- (e) Taimi tepile ngaue mo e ngaahi tufa mahu'inga
- (f) Taumu'a 'o e taha fakahoko poloseki
 - (i) ngaahi tokoni 'i he anga'ofa; mo e
 - (ii) kaunga-fakapa'anga 'o e poloseki;
- (g) Ngaahi fiema'u ki he lipooti
- (h) Ngaahi fie ma'u ki hono vakai'i mo fakafuofua'i
 - (i) hu ki he saiti 'o e poloseki;
 - (ii) hu ki he ngaahi tohi 'o e poloseki;
 - (iii) fengae'aki mo e Sekelitali pea mo e Komiti kolo (kapau 'e fokotu'u);

- (i) 'Ikai lava fakakakato 'a e poloseki
- (j) Tauhi e ngaahi lekooti
- (k) Kehekehe ki he Aleapaú
- (l) Feitu'u 'oku 'i ai
- (m) Aleapau Kakato

FAKAMO'ONI'I 'e he kau fakafofonga ma'u mafai 'o e kau fa'ahi hono fakataau 'i he.....'i he 'aho
.....'o, 20.....

'I HONO FAKAFOFONGA'I 'E HE KAU
POTUNGAUE 'OKU NAU TOKANGAEKINA
'O E FELIULIUKI 'A E 'EA

'I HONO FAKAFOFONGA'I 'E HE KAU TAHA
FAKAHOKO POLOSEKI:

FAKAMO'ONI'I 'E:

HINGOA:

TU'UNGA:

'AHO:

FAKAMO'ONI'I 'E:

HINGOA:

TU'UNGA:

'AHO:

SIO FAKAMO'ONI 'E:

HINGOA:

TU'UNGA:

'AHO:

FAKAMO'ONI'I 'E:

HINGOA:

TU'UNGA:

'AHO:

TEPILE 13

(Tu'utu'uni 33(2))

NGAAHI SIPINGA LIPOOTI KI HE TAHA FAKAHOKO POLOSEKI

POTUNGAUE 'OKU NE TOKANGAEKINA KI HE FELIULIUAKI 'A E 'EA PULE'ANGA 'O TONGA

FOOMU LIPOOTI A, B mo e C.

FOOMU A: LIPOOTI VAKAI'I FAKAMAHINA	
Hingoa 'o e kolo (motu): Hingoa 'o e Poloseki:	
MAKATU'UNGA	SIVI
Naunau ngaue 'oku 'omi ki he feitu'u ngaue 'oku sai mo lahi fe'unga	☐ 'lo ☐ 'Ikai Komeni: Ngaahi nāunau tokoni 'oku fakapipiki ki aí? 'lo 'Ikai
Ngaue 'oku vahe 'e he tokotaha ngaue aleapau 'oku sai	☐ 'lo ☐ 'Ikai Komeni: Ngaahi nāunau tokoni 'oku fakapipiki ki aí? 'lo 'Ikai
Katoa e ngaue 'oku fakakato fakatatau pe ki he palani ngaue. (Ko e kongā ko 'eni 'a e foomu 'oku fiema'u ke fakaikiiki pau mo fakalalaka hake ki he kongā kotoa 'o e poloseki, 'l he fakataha 'a e Sekelitali pea mo e fakatahataha	☐ 'lo ☐ 'Ikai Komeni: Ngaahi nāunau tokoni 'oku fakapipiki ki aí? 'lo 'Ikai

<p>pe fatongia 'aki ki hono ma'u e ngofua 'a e CDP, mo fakakau ki ai 'a e ngaahi 'aho mahu'inga mo 'hono mahu'inga.</p>	
<p>Kau mai 'a e kolo (tangata mo e fefine)</p>	<p>☐ 'Io ☐ No Komeni: Ngaahi nāunau tokoni 'oku fakapipiki ki ai? ☐ 'Io ☐ No</p>
<p>Ngaahi tokoni 'i he kolo (tangata mo e fefine)</p>	<p>☐ 'Io ☐ No Komeni: Ngaahi nāunau tokoni 'oku fakapipiki ki ai? ☐ 'Io ☐ 'Ikai</p>
<p>Launga</p>	<p>☐ 'Io ☐ 'Ikai Komeni: Ngaahi nāunau tokoni 'oku fakapipiki ki ai? ☐ 'Io ☐ 'Ikai</p>
<p>Ha toe ngaahi me'a kehe 'oku 'o hake?</p>	
<p>Fakapipiki ha ngaahi la'ita 'o e ngaue langa mo e fakalalakaka, 'i ai ha kakai 'o e kolo 'oku kau ai; fakamatala 'e he kau memipa 'o e kolo; ngaahi tohi launga, kapau 'oku 'i ai, etc.</p>	
<p>Tohi fakamo'oni'l 'e ha kau memipa mei he Komiti Kolo pe ko e Fakataha e kolo (fatongia 'aki hono ma'u e fakamo'oni e CDP)</p>	
<p>Hingoa</p>	<p>Fakamo'oni</p>

FOOMU B: SIVI'I E FAKAKAKATO

Hingoa Kolo (motu):

Hingoa 'o e Poloseki:

MAKATU'UNGA	SIVI	
Peseti 'e 100% 'o e poloseki na'e fakakakato mo ngaue tonu 'aki e patiseti ki he palani poloseki	☐ 'lo	☐ 'Ikai
Ko e ola e poloseki 'oku lava ke ngaue'aki/fakahoko 'e he kolo	☐ 'lo	☐ 'Ikai
Ko e ola e poloseki 'oku lava ke tauhi 'e he kolo	☐ 'lo	☐ 'Ikai
'e tokoni lahi e poloseki ki he kakai taautaha mo e kulupu na'e fakamatala'i 'i he tohi	☐ 'lo	☐ 'Ikai
'Oku 'ikai ke hoko ha ngaahi feke'ike'i 'i he mitia fekau'aki mo e poloseki	☐ 'lo	☐ 'Ikai
Katoa ngaahi launga felave'i mo e poloseki kuo fakalelei'i	☐ 'lo	☐ 'Ikai
Ki ha sivi makatu'unga na'e tali "'Ikai" ai, kataki 'omai ha ngaahi fakaikiiki: (Fakamatala: Ka 'i ai ha sivi makatu'unga 'i 'olunga 'oku tali "'Ikai", 'oku fakamahino mai 'oku 'ikai ke fakafiemalie hono fakakakato e ngaue		
The project is assessed as completed satisfactorily:	☐ Yes	☐ No

Tohi fakamo'oni'l 'e ha kau memipa mei he Komiti Kolo pe ko e Fakataha e kolo (fatongia 'aki hono ma'u e fakamo'oni e CDP)

Hingoa	Fakamo'oni

FOOMU C: FAKAMATALA 'O E KOLO	
Hingoa 'o e kolo (motu): Hingoa 'o e poloseki:	
Hili hono sivi'i ha poloseki 'oku kakato, ko e Komiti fakatekinikale pea mo e Sekelitali ten au fakataha pea mo e kolo tokolahi ke malava ke 'omi e ngaahi fakakaukau fakamatala mei he kau memipa 'o e kolo 'i he ngaahi me'a ko 'eni:	
Tu'unga fakafiemalie 'o e poloseki	
Tu'unga fakafiemalie 'a e tokoni 'o e kolo ki he poloseki	
Tu'unga fakafiemalie 'o e ngaahi poupu mei he Sekelitali mo e toenga ki he me'a na'e ma'u 'e he kolo mei he poloseki	
Tu'unga fakafiemalie 'o e femahino'aki mo e tali ui.	
Fakakatoa 'o e "ngaue" 'o e poloseki	
Ngaahi akonaki mei heni	
Fakamatala 'o e fakataha:	

TEPILE 14

(Tu'utu'uni 42(4))

TOHI NGAUE HONO FAKAHOKO KAKATO

**POTUNGAUE 'OKU NE TOKANGAEKINA 'A E FELIULIUAKI 'A E 'EA
TOHI NGAUE HONO FAKAHOKO KAKATO**

Poloseki fika.: _____ / 20____

FAKATATAU ki he tu'utu'uni 42 'o e Ngaahi Tu'utu'uni ki he Sino'i Pa'anga 'a Tonga ki he Feliuliuaki 'o e 'Ea, 'Oku ou fakapapau'i heni ko e..... [fakahu hingoa 'o e poloseki] 'a ia na'e fakahoko kakato 'e he [hingoa 'o e taha fakahoko poloseki] kuo 'osi vakai'i 'e he Komiti Pule pea 'oku FAKAPAPAU'I HENI KUO KAKATO.

Ka 'i ai ha pa'anga 'o e poloseku 'oku te'eki ke faka'aonga'i kuo pau ke ngaahi 'o fakatatau ki he kupu 26 'o e Lao ki he Feliuliuaki 'a e 'Ea 'i Tonga ni 2021.

Foaki 'i Nuku'alofa 'i he 'aho 'o[mahina],
20..... [ta'u].

.....
*'Eiki Minisita 'oku Tokangaekina ki he Feliuliuaki 'a e 'Ea
Sea, Komiti Pule*

.....
*[Hingoa]
Hingoa, [Hingoa 'a e taha fakahoko poloseki*

TEPILE 15

(Tu'utu'uni 56(3))

FOOMU LAUNGA

**POTUNGAUE 'OKU TOKANGAEKINA KI HE FELIULIUKI 'O E 'EA
PULE'ANGA 'O TONGA**

FOOMU LAUNGA

FAILE ID	
'Aho na'e ma'u ai:	
Fika 'o e faile na'e tufa:	
Tu'unga (status) 'o e Launga:	☐ Launga fo'ou ☐ Felave'l ki he launga fakamuimui Hiki 'a e fika faile na'e 'oatu: _____
Ma'u'anga Fakamatala 'o e Launga:	☐ NGO/ Mēmipa Fakapule'anga 'o e Sosaieti ☐ Fakafofonga Fakapule'angá ☐ Konga fakatautaha/tokotaha ngaue aleapau ☐ Memipa 'o e kolo ☐ CTWG
TU'ASILA FETU'UTAKI	
Hingoa:	
Kolo:	
Taha:	
Tu'unga:	
Telefoni:	
E-meili:	
LAUNGA	
Tu'unga (subject) 'o e Launga:	
Fakamatala fakanounou 'o e Launga:	

Fakatonutonu 'oku ke fekumi ki ai:	
NGAAHI NGĀUE 'OKU FAKAHOKO MO FAKALAKALAKA	
'Aho na'e fakahoko ai ngaue:	
Kalasi 'o e ngaue:	
Meia hai:	
Tu'unga(Status):	☐ 'Aofangatuku ☐ Fakalalakaka 'o e hopo mo e fakalelei'i mei he Komiti Launga
'Aho na'e fakahoko ki he Komiti Launga:	
Ngaahi tu'utu'uni 'o e Komiti Launga:	
Tanaki Fakamatala	

TEPILE 16

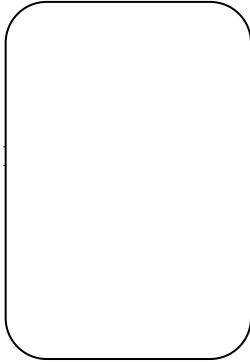
(Tu'utu'uni 59(1))

KAATI ID LA'ITA 'O E 'OFISA TALIUI

Kuo pau ki he 'Ofisa Pule Ngaue ke ne tufa 'a e kaati ID la'ita ki ha taha na'e vahe'i ke hoko ko ha 'ofisa taliui 'o fakatatau ki he kupu 41 'o e Lao ni –

MU'A:

La'ita

Hingoa:

'Aho Fa'ele'i:

Potungaue:

'Aho foaki /'Aho 'osi 'aonga:

Fika ID.:

Fakamo'oni:

MUI:

KO E KAATI ID KO 'ENI KO E KOLOA IA
'O E POTUNGAUE 'OKU NAU
TOKANGAEKINA 'A E FELIULIUKI E 'EA
(MEIDECC), TONGA

'Oku tu'utu'uni 'i heni 'oku fiema'u ke to'oto'o holo ho'o kaati ID 'i he taimi kotoa 'oku ke ngaue'aki ai ho'o mafai 'i he Lao ki he Sino'i Pa'anga 'A Tonga ki he Feliuliaki 'o e 'Ea 2021 mo e ngaahi tu'utu'uni 'oku fakamafai 'i he Lao ni. Kuo pau ke ke fakaha ho'o ID kapau 'oku kole atu ha fa'ahinga taha.